20 октобар

НЕДЕЉНИ ЛИСТ НАРОДНОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

Из садржаја:

— **В. И. Лењин о Октобарској револуцији**

— *Са суђења Вујковићу, Бећаревићу и Губареву*

— **Три недеље друмског саобраћаја**

4 НОВЕМБАР 1949

Број 259 — Година VI — Лист излази сваког петка — Цена броју 2 динара — Редакција и администрација: Драгослава Јовановића 1/IV — Поштански фах 752 — Телефони: 22-210 — 21-957 — 20-443

Јубиларна споменица 1944 — 1949

Прошло је пет година од ослобођења Београда. Пожртвовањем и напорима трудбеника окупљених у Народном фронту развијао се и стално напредовао главни град наше отаџбине. Подигнуте су многе грађевине, уређени паркови и улепшан изглед некада запуштених насеља. Радни колективи су били у првим редовима општенародне борбе за остварење Петолетке, а делатност на политичком, културном, научном пољу дала је крупне и плодне резултате. У свом замашном петогодишњем раду истакли су се многи радни колективи, организације, а хиљаде трудбеника на разним пословима допринели су напретку и успону Београда. Градски одбор Народног фронта Србије за Београд доделио је 5.000 јубиларних „Споменица за заслуге у изградњи Београда 1944—1949" радним колективима, организацијама и појединцима, као признање за најбоље резултате и заслуге у изградњи главног града наше социјалистичке домовине.

УСПЕШАН РАД РЕЈОНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

у Шестом рејону

За пет година разноврсног рада Народни фронт у Шестом рејону постигао је крупне и значајне резултате. Поводом петогодишњице ослобођења нашег града добио је рејонски одбор Народног фронта за заслуге и успехе у уређивању и изградњи свог рејона, као и политичкој мобилизацији грађана на разне акције Споменицу за изградњу Београда 1944—1949 г. Рејонска организација се за пет година развила, ојачала и остварила многобројне задатке који су захтевали напоре и пожртвовање грађана. Рејонски одбор руководио је свим акцијама, манифестацијама, целокупним политичким радом и организовао људе на многим задацима.

Од доброг организованог рада рејонског одбора зависи у основи и рад целе рејонске организације. Извршни одбор Фронта у Шестом рејону на све важније седнице на којима се расправљају крупне акције које претстоје позива све чланове целог одбора. Често се позивају на овакве пленуме претседници и секретари основних организација, да би цела акција која се организује била што боље спроведена на терену. Овакви пленуми су сазивани за изборе Народног фронта, за организацију масовних акција у Панчевачком Риту и поводом неких важнијих догађаја.

Чланови Извршног одбора стално обилазе основне организације. Свакој седници основне организације редовно је присутан понеки члан Извршног одбора. Рејонски одборници нису неки контролни органи који контролишу како се остварују задаци, већ пружају одборима основних организација непосредну помоћ у решавању њихових локалних питања и развијају иницијативу одбора за самостално постављање многих проблема. После обиласка основних организација чланови Извршног одбора повремено подносе извештаје о стању појединих основних организација и указују на главне недостатке које Извршни одбор треба да решава.

Без равноправног и редовног рада свих комисија рејонски извршни одбор не може остварити разноврсне задатке који се сваким даном постављају пред организације Фронта. Комисије које су образоване још прошле и претпрошле године и које већ имају свој систем рада, редовно се састају и добро остварују своје задатке. Нове комисије које су образоване ове године још нису у потпуности нашле добар садржај рада. Поједине комисије држе семинаре са руководиоцима актива и основних организација, а чланови комисија обилазе не само активе основних организација већ понекад присуствују и седницама одбора на којима постављају питања слабог рада неких актива.

Рејонски одбор преко широког круга активиста, и руководилаца основних организација успео је у току читавог рада од ослобођења па до данас да постигне крупне резултате. Шести рејон је у готово свим такмичењима био међу првим местима. Године 1947 осваја два пута заставицу као најбољи рејон, 1948 је стално на другом месту, а 1949 добија Споменицу. Некада запостављени крај градио се у току пет година и сада Шести рејон има многобројне крупне грађевине. Прошле године су чланови Фронта помагали у изградњи Дома културе. Три и по хиљаде људи 1946 године у једној великој акцији чистило је Мокролушки Поток. Добровољне бригаде су ове године уређивале Улицу Војводе Степе за постављање дуплог колосека трамвајске пруге број десет. Сељаци са Бањице су помогли и превезли стотинама кола земље. На изградњи Дома културе чланови Фронта су са својим стручним бригадама много помогли у изградњи овог објекта. Шести рејон се обавезао да сопственим снагама изгради канцеларишку зграду у Струмичкој улици. Зграда је већ под кровом и занатлије, стручни радници — чланови Фронта са својим стручним бригадама ускоро ће остварити овај веома сложен задатак, који добровољне бригаде до сада нису узимале на себе.

Уколико се појави неко важно питање које треба решавати по основним организацијама, рејонски одбор шаље групу инструктора која помаже одборима на терену да правилно организују свој рад и разне акције. Тако су инструктори ишли у основне организације да помогну у организовању добровољних радних бригада и неких масовних добровољних акција, а помогли су и у правилном организовању фронтовских група.

Без интензивног политичког рада, без систематског идеолошког васпитања чланства, Народни фронт не може испуњавати све своје задатке. У Шестом рејону се и у времену највећих кампања и акција у добровољном раду није запостављао политички рад, који је био претпоставка успеха по свим осталим секторима.

Прошло је пет година свестране активности организације Народног фронта у Шестом рејону. За то време организације су стекле велико искуство и примале све теже и сложеније задатке. Правилно руковођење рејонског одбора и успешан политички рад на мобилизацији десетине хиљада грађана обезбедио је успех овог рејона који и у идућим такмичењима, свакако, неће попустити у раду.

Улаз у зграду Народног Одбора Шестог рејона. Скулптуре на улазу: Сретен Стојановић: Борба — и Алојз Долинар: Изградња

32-ГА ГОДИШЊИЦА ВЕЛИКОГ ОКТОБРА

В. И. Лењин

О ВЕЛИКОЈ ОКТОБАРСКОЈ СОЦИЈАЛИСТИЧКОЈ РЕВОЛУЦИЈИ

Приближава се четврта годишњица 25 октобра (7 новембра).

Уколико се више тај велики дан удаљава од нас, утолико јаснији постаје значај пролетерске револуције у Русији, утолико се више удубљујемо и у практично искуство нашег рада, узето у целини.

У најкраћим — и, наравно, врло непотпуним и непрецизним — цртама тај значај и то искуство могло би се изложити овако.

Непосредни и најближи задатак револуције у Русији био је задатак буржоаскодемократских: збацити остатке средњег века, збрисати их до краја, очистити Русију од тог варварства, од те срамоте, од те највеће кочнице сваке културе и сваког прогреса у нашој земљи.

И ми имамо право да се поносимо тиме што смо, с гледишта утицаја на масе народа, на његове најшире слојеве, то чишћење извели кудикамо одлучније, брже, смелије, успешније, шире и дубље него велика француска револуција пре више од 125 година.

И анархисти и ситнобуржоаски демократи (тј. мењшевици и есери као руски претставници тог међународног социјалног типа) говорили су и говоре невероватно много бесмислица по питању односа буржоаскодемократске револуције према социјалистичкој (то јест пролетерској). Тачност нашег схватања марксизма у тој тачки, нашег узимања у обзир искуства пређашњих револуција, потврдила се у току четири године потпуно. Ми смо буржоаскодемократску револуцију довели **до краја** као нико други. Ми потпуно свесно, чврсто и непоколебљиво идемо **напред**, к револуцији социјалистичкој, знајући да њу од буржоаскодемократске револуције не дели кинески зид, знајући да ће само **борба** решити колико ћемо успети (у крајњој линији) да одемо напред, који ћемо део недосежно високог задатка испунити, који ћемо део наших победа обезбедити. Ко доживи, видеће. Али већ и сада видимо да је — за једну разорену, измучену, заосталу земљу — на социјалистичком преображају друштва урађено огромно много.

Него да довршимо о буржоаскодемократској садржини наше револуције. Марксистима мора бити јасно шта то значи. Ради објашњења узећемо очигледне примере.

Буржоаскодемократска садржина револуције, то значи — чишћење социјалних односа (поретка, установа) земље од средњег века, од кметства, од феудализма.

Који су били главни изрази, трагови, остаци феудализма у Русији 1917 године? Монархија, сталежи, земљишни посед и уживање земље, положај жене, религија, угњетавање националности. Узмите било коју од тих „Аугијевих штала" што су их, узгред буди речено, све напредне државе, вршећи пре 125, 250 и више (1649 у Енглеској) година своје буржоаскодемократске револуције, обилато оставиле у недочишћеном стању — узмите било коју од тих Аугијевих штала и видећете да смо их ми потпуно очистили. За неких **десет недеља**, почевши од 25 октобра (7 новембра) 1917 до растеривања Учредилне (5 јануара 1918), ми смо у тој области учинили хиљаду пута више него што су буржоаски демократи и либерали (кадети) и ситнобуржоаски демократи (мењшевици и есери) учинили за **осам месеци** своје власти.

Узмите религију или бесправност жене или угњетавање и неравноправност неруских националности.

Све су то питања буржоаскодемократске револуције. Бенетала ситнобужоаске демократије осам месеци су о томе брбљала; нема ни једне од најнапреднијих земаља света у којој би та питања била у буржоаско-демократском правцу решена до краја. Код нас су она до краја решена законодавством октобарске револуције. Против религије борили смо се и боримо се истински. Свим неруским националистима дали смо њихове властите републике или аутономне области. Код нас у Русији нема такве нискости, гнусности и подлости као што је бесправност или непуноправност жене, тог одвратног остатка феудализма из средњег века, који користољубива буржоазија и тупа, застрашена стина буржоазија освежује у свим, без изједног изузетка, земљама на земаљској кугли.

Све је то — садржина буржоаскодемократске револуције. Пре 150 и пре 250 година најистакнутији вођи те револуције (тих револуција, ако се говори о свакој националној врсти једног општег типа) обећали су народима да ће ослободити човечанство од средњовековних привилегија, од неједнакости жене, од државног повлашћивања ове или оне религије (или „идеје религије", „религиозности" уопште), од националне неравноправности. Обећали су — и нису испунили. Нису могли испунити, јер их је помело „поштовање" — — — према „светој приватној својини". У нашој пролетерској револуцији тог проклетог „поштовања" према том потриш проклетом средњем веку и према тој „светој приватној својини" није било.

Али да бисмо народима Русије обезбедили тековине буржоаскодемократске револуције, морали смо поћи даље, и ми смо пошли даље. Ми смо питања буржоаскодемократске револуције решавали миморед, ус-

(Наставак на другој страни) 1

Међуградско такмичење

У такмичењу пред годишњицу ослобођења Београда постигнути су најбољи резултати

У такмичењу које је организовао Народни фронт Југославије између организација Народног фронта градова, Народни фронт Београда је у трећем тромесечју (период јули—август—септембар) ове године постигао значајне успехе. Резултати које су организације Народног фронта у Београду имале у протеклих три месеца далеко су премашили све досадашње тромесечне резултате, како у овој, тако и ранијих година. Успеси су утолико већи када се има у виду да је баш у овом периоду велики број трудбеника — чланова и активиста Народног фронта — био ван Београда, на коришћењу свог годишњег одмора. С друге стране, борба за извршавање фронтовских задатака одвијала се у условима још махнитије клеветничке хајке, коју против наше земље и наших народа, као и њихове борбе за социјализам, воде неки руководећи људи из СССР и земаља и партија које су под њиховим утицајем, а која је баш у овом периоду времена узела још чудовишније и безобзирније размере него раније. Баш због тога успеси, које су чланови Фронта Београда постигли за протекла три месеца, претстављају велики допринос победама које радни људи наше земље, предвођени нашом Партијом, постижу како у борби за социјалистичку изградњу наше земље, тако и у борби за раскринкавање непријатељских и контрареволуционарних поступака информбироваца према нашој земљи и за успостављање равноправних и братских односа између социјалистичких земаља и комунистичких партија. Такмичење у част петогодишњице ослобођења Београда, које се већим делом одвијало у овом периоду (од првог августа) несумњиво је много допринело да се постигну такви успеси.

Благодарећи живој политичкој активности у основним фронтовским организацијама и боље организованом агитационо-политичком раду, од стране Градског и рејонских одбора Фронта и одбора основних фронтовских организација, у активан политички живот у основним организацијама, у активно учешће у претресању и решавању разних питања наше социјалистичке изградње и питања из наше актуелне унутрашње и међународне политичке проблематике, обухваћен је огроман део фронтовског чланства. Тај широко развијен политички рад у организацијама Народног фронта у Београду, показују, у неколико и неки статистички подаци из којих се види да је у поменутом периоду одржано у оквиру рејона и по основним организацијама 822 конференције, на којима је учествовало 101.648 чланова Народног фронта, затим 608 разних политичких предавања којима је присуствовало 79.706 слушалаца, док су фронтовске групе одржале 10.680 састанака којима је присуствовало укупно 199.620 чланова Фронта. Поред тога, одржан је низ других састанака, ми-

(Наставак на другој страни) 2

ОДГОВОРНИ ЗА ПОТРОШАЧКЕ КАРТЕ У ПРЕДУЗЕЋИМА —

одговорни за снабдевање трудбеника

Издавање потрошачких карата, нарочито у предузећима и установама, у којима је запослен велики број људи, претставља обиман посао, скопчан са великом одговорношћу. Није нужно наводити од колике је важности правилна расподела потрошачких карата, о томе како она утиче на робне фондове, а самим тим и на снабдевеност грађана, јер је о томе много писано и говорено у своје време, када је вршена ревизија потрошачких карата. Али, и поред толиког скретања пажње, још се дешавају пропусти

Једна од основних ствари које треба сваки референт за карте да се придржава јесте одржавање сталног контакта са персоналним референтом. У једном предузећу или установи персонални референт има тачан увид у бројност особља, у то који се чланови предузећа шаљу на друга места, којима престаје радни однос, колико је нових чланова придошло и тако даље. О свему овоме персонални референт, по самој природи свог посла, мора да има тачну евиденцију. Самим тим, намеће се као неопходна, веза између персоналних референата и референата за карте, да би се посао овог последњег нормалније одвијао.

Колико је важна та веза може се видети и из ових случајева, који су се десили баш због њене лабавости. У Грађевинском предузећу „Сава' десило се да је седам радника напустило посао и однело собом карте за снабдевање, а референт за карте о томе никога није известио, па због тога нису благовремено предузете мере за враћање ових карата. Међутим, да је лице, одговорно за издавање потрошачких карата, одржавало сталан контакт са персоналним референтом, било би упућено у то да ће ових седам радника напустити посао и предузело би потребне мере.

Поред тога, референт за карте дужан је да прати све наредбе у вези са издавањем карата, да би знао како у којим случајевима треба поступити. Наиме, у Градском електро-машинском предузећу десило се да је службеница Ангелина Филиповић исекла купоне из потрошачких карата радницима и службеницима који су неоправдано изостајали са посла, а није их предала Народној банци, како је по правилу требало да учини. Нарочито је примећено да већи број службеника, који рукују картама, не познају прописе о отсецању купона радницима и службеницима који неоправдано изостају са посла, као и онима који током месеца ступају на посао. Често се дешавају грешке и због слабе или никакве евиденције о томе колико се карата и коме издају. Позната је чињеница да добро вођење евиденције у многоме олакшава посао кад је у питању већи број лица. Када би у сваком предузећу или установи постојала картотека потрошача, у коју би се уредно и са пуно одговорности уносили сви потребни подаци, у многоме би био упрошћен посао око издавања карата, а нарочито се не би дешавале грешке, које без картотеке, лако промакну. На пример, у Грађевинском предузећу „Дело" одговорни службеник за издавање потрошачких карата, Душан Радосављевић, нема тачну евиденцију о купонима које је исекао за месец септембар а није предао Народној банци. Исти службеник има код себе двадесет и две потрошачке карте за месец октобар и због слабе евиденције не зна коме је требало да припадну. Исти случај је и са двадесет девет индустриских карата које Радосављевић не зна коме треба да подели. Али дешава се као, на пример, у Градском саобраћајном предузећу да сам персонални референт нема тачну евиденцију, већ води на списку и оне службенике који су прекинули радни однос.

Наведени случајеви су врло карактеристични и могу се десити у свим предузећима и установама у којима се неуредно и слабо води евиденција.

Од огромне је важности, при састављању спискова потрошача, читко исписивати звање сваког службеника, јер се на основу тога одређује којој ће категорији који потрошач да припадне. Често се, при одређивању категорија, дешавају омашке, што повлачи за собом већи посао, наравно, уколико се грешка примети. У случају да референт за карте не обрати пажњу на категоризацију може се десити да се неки трудбеници лишавају извесних намирница, јер су грешком стављени у нижу категорију, или пак да добију оно што им по њиховој врсти посла не припада. Тако се десило у једном предузећу, у Другом рејону, да је један теренски техничар добио карту Р-3, зато што је у списку изостављена реч „теренски", која за собом повлачи вишу категорију.

Има случајева да се потрошачке карте издају хонорарним службеницима и другим лицима која на њих немају права. У предузећу „Новоградња" Народног одбора Четвртог рејона, издате су две Р-3 и једна Р-1 карта службеницима који раде хонорарно. Или„ у Грађевинском предузећу „Сава" дате су Р-1 карте кочијашима и кубикашима, који имају своја кола и коње и раде са предузећем по склопљеном уговору. С обзиром да они нису запослени у предузећу, по правилу им припадају карте Г-категорије. Потребно је као што смо раније навели да лица задужена за издавање потрошачких карата добро проуче наредбе које се односе на издавање карата. Када би сви референти за карте озбиљно схватили своју дужност, не би се дешавало да хонорарни службеници који некада раде свега по два часа дневно (случај Милене Максимовић, која ради у предузећу „Светлост"), примају потрошачке карте Р-категорије.

Дешава се, исто тако, да референти за карте држе по својим фијокама карте које им преостану и не враћају их одмах Народној банци, како је то одређено. Природна је ствар да због оваквe немарности може да се деси да неко обиђе фијоку и украде карте, за шта ће сносити одговорност референт за карте, пошто их благовремено није предао. На пример: десило се да је у фијоци референта за карте једног предузећа нађено пет индустриских карата од јула месеца које нити су уручене власницима, нити су враћене. Из неких од њих су чак и сечене тачкице. Наравно, референт за карте узет је на одговорност и према њему биће примењене законске мере.

Главну кривицу за неисправан рад око издавања потрошачких карата сноси референт за карте. Али, треба истаћи да су, као што смо већ навели, персонални референти, комисије одређене за контролу карата, као и директори предузећа, дужни својим саветима и узимањем учешћа у техничком делу посла, да помогну референту за карте. Чињеница је да један човек не може сам да обавља тако сложен посао, који изискује много пажње, а и доста времена. Због тога је важно, да би се процедура око издавања карата несметано одвијала, извршити све припремне радње, тојест завести добру и приступачну картотеку, проучити све одредбе у вези са потрошачким картама, захтевати пуну помоћ и подршку од персоналних референата и директора предузећа. Потребно је, исто тако читко састављати спискове, а нарочито обратити пажњу на занимање потрошача. Уколико сви ови наведени услови буду испуњени, неће се дешавати грешке, нити ће референти за карте морати сатима да стоје пред шалтерима, прво да би узели карте, а затим да би замењивали погрешно требовање.

Раду око издавања потрошачких карата треба посветити пуну пажњу. Референти за карте дужни су да свој посао обављају са много савесности и одговорности, што је, уосталом, потпуно схватљиво, јер се ту ради о правилној исхрани трудбеника.

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ"

Међуградско такмичење

2 (Наставак са прве стране)

тинга и других политичких манифестација. Тако широка политичка мобилизација фронтовског чланства омогућила је постизање крупних успеха Народног фронта Београда у разним секторима његовог рада за протекло тромесечје.

Ти успеси нарочито су се показали у добровољним радним акцијама на изградњи и уређењу Београда и на Градском пољопривредном добру „Панчевачки Рит". У протекла три месеца добровољне радне бригаде Народног фронта и Народне омладине радиле су на укупно 138 разних објеката. Овај број се у последња два месеца смањио на 44, после одлуке Градског одбора Народног фронта да се добровољни рад оријентише на мањи број важнијих објеката, у циљу њихове брже изградње. Значајнији објекти на којима су у протеклом тромесечју радиле добровољне радне бригаде били су: станбене зграде на Карабурми, у Улици Високог Стевана, у Далматинској улици, у Његошевој улици, у Светозара Марковића, Сазоновој, у Улици Проте Матеје, у Црнопоточкој улици и на Миријевском Путу, затим на изградњи станова за раднике фабрике „Пролетер", у Жаркову и станбене зграде у Морфијевој улици у Земуну; затим на реконструкцији и оправци улица: Војводе Степе, Динка Рањина (прилаз стадиону ЦДЈА), Господара Вучића, Војислава Илића и на кружном путу на Звездари. Исто тако, добровољне радне бригаде радиле су на изградњи и уређењу парка на Звездари, парка код „Мостара", парка код Ветеринарског факултета, код Градске болнице, испред Шесте мушке гимназије, код зграде Градског предузећа за млеко и на Топчидерском Брду; затим на изградњи и уређењу фискултурних објеката: стадион ЦДЈА, фискултурни терен у Франше д' Епереа улици и код Скерлићеве улице, стадион „Металца" и два фискултурна игралишта у Земуну. Исто тако, бригаде су радиле на изградњи Синдикалног дома у Другом рејону, Дома културе у Шестом рејону, затим на изградњи зграда Географског института и Железничког техникума. Благодарећи великој помоћи добровољних радних бригада један део ових објеката већ је првог октобра био довршен, или се њихова изградња налазила у завршној фази.

На радовима, на поменутим објектима, и на многим другим радилиштима, добровољне радне бригаде дале су за протекла три месеца укупно 2,919.355 радних часова, чија новчана вредност износи 32,584.408 динара. У овим акцијама учествовало је преко 117.000 чланова Народног фронта и Народне омладине. Колико су велики успеси у добровољним радним акцијама у протеклом тромесечју показује и чињеница да је за све време првог полугођа ове године дато укупно 1,789.360 добровољних радних часова.

У идеолошко-васпитном раду у организацијама Народног фронта такође су постигнути значајни резултати.

У пружању помоћи у борби за социјалистички преображај нашег села, Народни фронт Београда показао је видне успехе. За последња три месеца у 130 сељачких радних задруга послато је укупно 496 занатских, лекарских, ветеринарских и културно-уметничких екипа као и екипа састављених од финансиских и административних стручњака. Поред тога, одржано је 162 политичка и 28 стручних предавања.

И по осталим секторима рада постигнути су добри резултати. Тако је, на пример, у току последња три месеца, у организацијама Народног фронта Београда прикупљено преко 700.000 килограма разних отпадака за употребу у нашој индустрији. Социјална и здравствена делатност Народног фронта Београда била је такође врло жива.

ПОДИЗАЊЕ СТРУЧНИХ КАДРОВА

ИЗГРАДЊА наше социјалистичке привреде нераздвојно је везана са изградњом стручних радничких кадрова. Део великог задатка оспособљавања стручних и техничких кадрова поставља се као посебан и врло важан задатак пред сва државна руководства београдских предузећа, јер се наш главни град изграђује као велики индустриски центар, јер у њему и његовој околини ничу сваког дана нове моћне фабрике, проширују се старе, а као нужна последица свега тога расте потреба за стручном радном снагом.

Радна снага коју добијамо из села и из града оспособљава се за своје задатке у привреди путем школа ученика у привреди и путем стручних течајева. Наше народне власти поклањају велику брigу питању уздизања стручних кадрова и развој стручних школа и течајева узима све шири и већи размер. У 1945 години било је само шест стручних школа општег мешовитог типа са 2.652 ученика, док је крајем прошле школске године било већ 24 градске стручне школе са 4.558 ученика, 15 стручних школа при предузећима савезног, републичког и локалног значаја са 1.798 ученика и 6 нижих стручних школа, такозваних индустриских школа, са 920 ученика, што значи да је крајем школске 1948/49 године, било укупно 45 школа са 7.276 ученика.

Пред оспособљавања стручних радничких кадрова путем учења у привреди и по индустриским школама, у нашим предузећима оспособљен је велики број, како квалификованих, тако и полуквалификованих радника, путем стручних течајева. Према непотпуним подацима у 1948 години до новембра месеца положило је испит за квалификоване раднике 1.196, а за полуквалификоване 782 радника.

Иако су несумњиво, на пољу стручног уздизања радника, до данас постигнути видни успеси, ипак, било је у том раду и разних слабости и недостатака, што је све у многоме отежавало правилно извршење плана оспособљавања стручних радничких кадрова.

Код састављања плана кадрова није се водило довољно рачуна да се са планирањем броја радника које треба оспособити, у исто време планира и потребан смештај. Тако, на пример, предузећа републичког значаја „Давид Пајић", „Шумадија", „Пролетер", „Петар Драпшин" и „20 октобар" имале су све услове да према броју ученика отворе још у прошлој школској години посебне школе при својим предузећима, а она то нису учинила ни у овој години.

Питањем обезбеђења школског и домског простора, како је то Уредбом о изградњи стручних радничких кадрова предвиђено, морају се позабавити ресорна министарства и дирекције, јер је број ученика у односу на прошлу годину порастао за сто од сто, а у 1950/51 свакако ће исто толико порасти. Зато је потребно да сва предузећа која ће у 1950 години имати шездесет ученика једне струке, планирају у буџету за 1950 годину потребна новчана средства како за школски простор, тако и за рад типске школе при предузећима.

Један од важнијих проблема, који је чинио велике тешкоће око правилног извођења наставе током прошле године, био је велики број ученичких изостанака од редовног похађања школе. На почетку ове школске године тај се проблем поново јавља у забрињавајућој форми. Због тога директори предузећа и персонални референти, а нарочито синдикалне и омладинске организације морају васпитним и контролним мерама да спрече ову појаву која је узела великог маха и наноси огромне штете правилном уздизању стручних радничких кадрова.

Према упутству Министарства финансија и Одлуци НО града Београда буџетирање стручних школа ученика у привреди за 1949 годину врши се путем убирања доприноса од свих државних и задружних предузећа на територији Београда, која имају ученике у школама НО. Међутим, велики број предузећа не плаћа редовно одређени допринос, због чега много трпе школе и домови ученика у привреди.

По питању смештаја ученика које су по плану примала, и које треба да приме, предузећа савезног, републичког и локалног значаја, мало је учињено. Из прегледа по предузећима установљено је да су до сада свега шест предузећа припремила смештај за 712 ученика, према планираним обавезама. Међутим требало је обезбедити смештај за око десет пута већи број ученика.

При обиласку постојећих домова запажено је да многа предузећа нису посвећивала довољно пажње васпитању ученика по домовима, јер им дуже времена нису постављали васпитаче, тако да су домови са по две стотине ученика остајали дуже времена без икаквог васпитног рада. Такав је случај био са домом предузећа „Дело", где су ученици дуже времена били препуштени сами себи.

Планско укључење нових ученика у привреду поставља пред наша предузећа и задатак отварања посебних одељења — радионица за практичну обуку ученика у привреди. За обучавање ученика у овим одељењима треба задужити најбоље раднике. На овај начин ће се обезбедити пуно и свестрано стручно практично уздизање наших кадрова, а истовремено ће се најбоље повезати пракса и теорија једне струке.

Као посебан проблем на стручном оспособљавању радничких кадрова поставља се обучавање стручних кадрова путем течајева. Стручни течајеви треба да буду један од главних извора за стварање приучених и квалификованих радника, обзиром да темпо и развој наше социјалистичке индустрије захтева сваким даном све више стручних и техничких кадрова који се не могу оспособљавати само путем учења у привреди и кроз индустриске школе.

Анализом досадашњег рада на оспособљавању стручних кадрова путем течајева може се утврдити да су постигнути знатни резултати. Многи руководиоци предузећа и синдикалних подружница правилно су схватили овај тако важан задатак. Водило се рачуна о предвиђеним плановима, прихватању неквалификованих радника, агитовало се за укључење што већег броја радника на курсеве и бринуло се о њиховом правилном распореду после свршеног курса на оно место за које су се оспособили. Но, гледајући стручно оспособљавање радника путем течајева у целини, оно није задовољавајуће, што се најбоље види из тога, што је према плану за 1949 годину по ресорима и струкама за републичка и локална предузећа, план оспособљавања за квалификоване раднике до тридесетог септембра 1949 године извршен за све ресоре са 18,91%, а за полуквалификоване са 27,36%. Овај мали проценат оспособљених радника путем течајева јасно говори да многе управе предузећа нису овом питању посвећивале потребну пажњу заборављајући да је оно чворно питање за решење проблема квалификоване радне снаге.

Најновији патенти Информбироа

Апарат за дипло матске говоре

ПУСТЕ ЖЕЉЕ Г. ПИПИНЕЛИСА И ИНФОРМБИРООВАЦА

ГОСПОДИН Пипинелис је претставник монархофашистичке Грчке на Четвртом заседању Генералне скупштине ОУН. Он учествује у расправљању и доношењу одлука о многим питањима. Међутим, он се нарочито активно ангажује када се покрене реч о грчком питању. Придржавајући се старомодног и нетачног мишљења да је свет управо онакав каквим га он замишља, господин Пипинелис је покушао да испод жита протури један део свога говора како је тобоже слична ситуација у монархофашистичкој Грчкој и социјалистичкој Југославији — да и у једној и у другој земљи постоје герилске јединице Информбироа. Такво излагање одговарало је информбироовској штампи и њеним руководиоцима. Због тога они нису ни покушали да га демантују. Али југословенски делегат др Алеш Беблер одмах је интервенисао и приказао у пуном светлу лукавство монархофашистичког претставника. Чињеница је да је у Грчкој буктио грађански рат и да су редови Демократске армије расли. Но дошли су совјетски предлози за „мирно решење" грчког проблема, што је значило почетак ликвидације револуционарног грчког ослободилачког покрета. Али с тиме истовремено нису осигуране демократске слободе на тлу грчке земље. Хиљаде демократа налазе се заточени на пустим острвима, затвори постају све пунији оним борцима који су послушали наредбу „свога" вођства да „ставе пушку к нози". Хиљаде позива атинске владе, упућених демократским борцима да се предају нису наишли на одзив. Али наредбу Захаријадеса влада у Атини схватила је као капитулацију.

У таквој ситуацији и господин Пипинелис је придигао главу и почео да тврди да у Грчкој више нема стрељања родољуба, да је Грчка земља у којој влада демократија. Том приликом такође југословенски претставници су били они који су са трибине Уједињених нација указали на стварни положај хиљада грчких бораца, на резултате једне кобне политике.

Невешто скројено лукавство претставника монархофашистичке Грчке импутирајући социјалистичкој Југославији оно што је било и што још увек само делимично јест у њиховој земљи, није могло никога довести у забуну. Једино је информбироовска штампа добила тиме материјала да тврди, „из поузданих извора", да се у нашој земљи воде борбе.

Нове станбене зграде у Титограду

Из средишта наших народних република

ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНОГ ФРОНТА ТИТОГРАДА ИСПУНИЛА ЈЕ ГОДИШЊИ ПЛАН

Захваљујући организационом учвршћењу, доброј агитацији и правилним припремама за такмичење — које је популарисано додељивањем прелазне заставице, похваљивањем и награђивањем најбољих фронтоваца, њиховим истицањем преко разгласне станице, изношењем фотографија најбољих група и појединаца — фронтовска организација Титограда, крајем трећег тромесечја, премашила је годишњи план.

У овој организацији има фронтоваца који су досад дали преко три стотине радних часова. Посебно место у раду ове организације заузима учешће у Савезном међуградском такмичењу и такмичењу основних фронтовских организација пред градску партиску конференцију. Такмичење је добро организовано и свака основна организација Народног фронта дала је обавезе. Све организације предвиделе су извођење акција једанпут недељно, али се тога нису придржавале, него су излазиле на акције по два пута, и уместо да раде по два, радиле су по три часа. Поред задатка из плана Градског одбора Народног фронта, основне фронтовске организације изводиле су самоиницијативно акције чишћења улица и дворишта, оправке бунара, и тако даље.

Такмичење је обухватило и политички рад и друге секторе делатности Народног фронта. Преко свих агитационих форми, користећи раније искуство, затим бољом организацијом идеолошко — васпитног рада и честим обиласцима основних фронтовских организација, успешно су активизиране широке масе чланова Фронта на извршењу плана Народног фронта.

Због доброг рада и успеха у току такмичења, комисија за план и евиденцију при овом одбору морала је проширити план радних часова: место педесет хиљада, како је било предвиђено годишњим планом, организација се обавезала да ће дати сто осам хиљада радних часова.

Нарочити елан и радно одушевљење код чланова Фронта Титограда показао се у трећем тромесечју, када се приводио крају извршење годишњег плана. Током такмичења у трећем тромесечју учествовало је деведесет шест бригада са укупно 9.033 фронтовца. Ове бригаде дале су 117.991 радни час у вредности од 2,284.186 динара. Радови су извођени на грађевинама министарства, установа и предузећа ,а посебно на радничким становима и осталим станбеним зградама. Даље се радило на Градској економији, пошумљавању, сечи дрва за грађане, сакупљању отпадака на Железничкој станици, у Фабрици намештаја итд.

Радним акцијама чланови Фронта су у трећем тромесечју утоварили 295 кубних метара дрва и исекли и утоварили 1.564 кубна метра дрва. Затим су сакупили 15.000 килограма гвожђа, 250 килограма хартије, 275 килограма костију, 630 килограма рогова, 900 килограма гуме. За прикупљање отпадака формирана је, при градском одбору Народног фронта, нарочита комисија која се стара да се отпаци предају предузећу Отпад.

Организација Народног фронта у Титограду формирала је три екипе квалификованих радника — чланова Фронта за помоћ сељачким радним задругама и то од чланова фронта из фабрике намештаја, бригаде механичара и ковача, санитета и књиговодствених службеника. Планом за треће тромесечје било је предвиђено да у екипама учествује 200 чланова Фронта који би дали 2.000 радних часова, али, схватајући значај такмичења пред градску партиску конференцију, план је премашен, јер је учествовало 279 чланова Фронта, који су дали 3.152 радна часа.

У годишњем плану организације било је предвиђено да се на разним радовима да 200.906 добровољних радних часова у вредности од 2,410.960 динара, али залагањем чланова Фронта Титограда на крају првог полугођа план организације Народног фронта био је остварен по броју учесника са 104,2%, у радним часовима са 104,7% и по новчаној вредности са 124%. Али на томе се није стало. Пошло се и у даљу борбу. Велики број чланова Фронта, уместо 104 радна часа, колико је било предвиђено планом Фронта, дао је обавезу на 300, а поједине основне организације такође су самоиницијативно организовале ванпланске радне акције и дале велики број радних часова. На тај начин, у периоду од првог јануара до краја септембра, фронтовци Титограда извршили су радове у вредности преко 5,400.000 динара, чиме су већ са трећим кварталом премашили годишњи план.

У оквиру плана Фронта омладина Титограда дала је 16.000 добровољних радних часова,, у вредности од 484.000 динара. У радовима је учествовало 8.000 омладинаца.

У грађевинарству на овогодишњим радовима дато је 97.507 радних часова (учествовало 34.507 чланова Фронта). На пољопривредним радовима дато је 38.356 радних часова (учествовало 14.443 члана Фронта). Поред великог броја добровољних часова које је Фронт дао на пошумљавању околине Титограда, сечи дрва, утовару и истовару материјала на Железничкој станици, фронтовска организација дала је и на социјално-здравственом сектору 23.550 добровољних радних часова.

Неуспели „Иманитеови" савети

Многи чланови КП Француске нису послушали наређење својих виших достојанственика да не иду на ногометну утакмицу Француска — Југославија. Поред свих упозорења и претњи француски радници су одушевљено поздравили југословенске спортисте.

Зашто савете „Иманитеа", органа КП Француске, нису послушали француски комунисти? Познато је да су информбироовске мудролије овог листа већ увелико раширене и познате у свету. Њима се мањевише већ свако смеје. Но, осим тога, може се с пуним правом рећи да попут француског хумористичког листа „Канар аншенеа" („Зачараног патка") „Иманите" у исто време тера шегу са стотинама хиљада француских комуниста и напредних људи. О томе речито говори и кампања која је вођена пред утакмицу између репрезентације наше земље и Француске. Објављујући чланчић, који сам по себи показује сву борниреност информбироовских глава, „Иманите" је под насловом „Зашто ми нећемо ићи у недељу на утакмицу"? писао: „Ми нисмо дали извештај с утакмице Француска — Југославија која је скоро одиграна у Београду. Исто тако ми нећемо ићи ни на ову утакмицу између Француске и Југославије, нити ћемо дати извештај с ове утакмице. Треба да се зна да један лист, орган радничке класе, не може да учествује на једном спортском сусрету обичне фашистичке пропаганде, била она из Мадрида или из Београда".

Шта је, међутим, натерало уреднике „Иманитеа" да нешто кажу, разуме се, на акробатски и неуверљив начин, о ногометним утакмицама између репрезентација наше земље и Француске? О томе господа из Ри де Лувр не кажу ништа. Одговор на то није дао само енглески лист „Ивнинг стандард" који је писао да су француски информбироовски „виши достојанственици забринути", јер истина о социјалистичкој Југославији све јаче продире међу радно становништво Француске.

32-годишњица Октобарске револуције

1 (Наставак са прве стране)

пут, као „узгредни производ" нашег главног и правог, пролетерскореволуционарног, социјалистичког рада. Реформе су, говорили смо увек, узгредни производ револуционарне класне борбе. Буржоаскодемократски преображаји — говорили смо и доказали делима — узгредни су производ пролетерске, тојест социјалистичке револуције. Узгред буди речено, сви ти Кауцки, Хилфердинзи, Мартови, Чернови, Хилквити, Лонгеји, Магдоналди, Турати и остали јунаци „II 1/2" марксизма нису могли схватити такав однос између буржоаскодемократске и пролетерскосоцијалистичке револуције. Прва прераста у другу. Друга, успут, решава питање прве. Друга учвршћује дело прве. Борба и само борба одлучује колико ће друга успети да прерасте прву.

Нека пси и свиње умирући буржоазије и ситнобуржоаске демократије која јој се плете на репу, сипају на нас гомиле проклетства, псовки, поруга због неуспеха и грешака у нашој изградњи нашег совјетског поретка. Ми ни за тренутак не заборављамо да је неуспеха и грешака било код нас заиста много и да их правимо много. Таман је могуће проћи без неуспеха и грешака у таквом новом, за целу светску историју новом послу као што је стварање још невиђеног типа државног уређења! Ми ћемо се непоколебливо борити за поправљање наших неуспеха и грешака, за побољшање нашег од савршенства врло, врло далеког, примењивања совјетских принципа на живот. Али ми имамо право да се поносимо и ми се поносимо тиме што је нама пала у део срећа да почнемо изградњу совјетске државе, да почнемо тиме нову епоху светске историје, епоху владавине нове класе, која је угњетена у свим капиталистичким земљама и која свуда иде новом животу, к победи над буржоазијом, к диктатури пролетријата, к избављењу човечанства од јарма капитала, од империјалистичких ратова.

Питање империјалистичких ратова, оне међународне политике финансиског капитала која данас доминира у целом свету, која неизбежно рађа нове империјалистичке ратове, неизбежно рађа нечувено јачање националног угњетавања, пљачке, разбојништва, гушења слабих, заосталих, малих народности од стране шачице „напредних" великих сила, — то питање је од 1914 године постало основно питање целокупне политике свих земаља на земаљској кугли. То је питање живота и смрти десетина милиона људи. То је питање да ли ће у идућем империјалистичком рату, који буржоазија припрема пред нашим очима, који пред нашим очима израста из капитализма, бити побијено 20 милиона људи (место 10 милиона убијених у рату 1914—1918 заједно са „ситним" ратовима који га допуњавају, а који ни до данданас нису завршени), да ли ће у том неизбежном (ако се одржи капитализам) идућем рату бити осакаћено 60 милиона (место 30 милиона осакаћених 1914—1918). И у том питању наша Октобарска револуција отворила је нову епоху светске историје. Слуге буржоазије и њене пришипетље, оличени у есерима и мењшевицима, оличени у читавој ситнобуржоаској, тобоже „социјалистичкој" демократији целог света, изругивали су се пароли „претварања империјалистичког рата у грађански рат". А та парола била је једина истина — непријатна, сурова, гола, груба, све је то тачно, али истина у мноштву најрафинираних шовинистичких и пацифистичких обмана. Те обмане се руше. Брестски мир је разголићен. Сваки дан све немилосрднije разголићава значај и последице још горег мира него што је Бретски, Версањског мира. И све јасније, све рељефније, све неодољивије искрсава пред милионима и милионима људи који мисле о узроцима јучерашњег рата и о сутрашњем рату који се приближава — сурова истина: немогуће је ишчупати се из империјалистичког рата и из империјалистичког мира који он неизбежно рађа (да је код нас стари правопис, написао бих овде две речи „мира" у оба њихова значења), немогуће је ишчупати се из тог пакла друкчије него бољшевичком борбом и бољшевичком револуцијом.

Нека ту револуцију у бесу псују буржоазија и пацифисти, генерали и ћифте, капиталисти и филистри, сви верујући хришћани и сви витезови II и II 1/2 интернационале. Никаквим бујицама мржње, клевете и лажи они неће замутити светскоисториску чињеницу да су робови, први пут после стотина и хиљада година, на рат међу робовласницима одговорили отвореним истицањем пароле: претворимо тај рат који робовласници воде међу собом ради поделе плена у рат робова свих нација против робовласника свих нација.

Први пут после стотине и хиљаде година та се парола претворила од магловитог и немоћног ишчекивања у јасан, прецизан политички програм, у активну борбу милиона угњетених под руководством пролетријата, претворила се у прву победу пролетријата, у прву победу ствари уништења ратова, ствари савеза радника свих земаља над савезом буржоазије разних нација, одређене буржоазије која се и мири и ратује на рачун робова капитала, на рачун најамних радника, на рачун сељака, на рачун трудбеника.

Та прва победа није још дефинитивна победа, и наша Октобарска револуција постигла ју је с невиђеним тешкоћама и тегобама, с нечувеним мукама, с низом великих неуспеха и грешака с наше стране. Таман ће још без неуспеха и без грешака један заостао народ победити империјалистичке ратове најмоћнијих и најразвијенијих земаља на земаљској кугли! Ми се не бојимо признати своје грешке и трезвено ћемо гледати на њих, да бисмо се научили поправљати их. Али чињеница остаје чињеница: први пут после стотина и хиљада година обећање — „одговорити" на рат међу робовласницима револуцијом робова против свих могућих робовласника испуњено је до краја — и испуњава се упркос свим тешкоћама.

Ми смо ту ствар почели. А кад ће, за које време и пролетери које нације ту ствар довести до краја, — није битно питање. Битно је то да је лед пробијен, да је пут отворен, да је пут показан.

(Из реферата одржаног поводом четврте годишњице Октобарске револуције)

УБИЦЕ И МУЧИТЕЉИ

пред судом народа

Још једанпут су се Београђани потсетили на ужасе и страхоте окупације. Страшно је и потсетити се, а никад се не може заборавити. Још су у свежем сећању десетине, стотине и хиљаде згажених и уништених људских живота.

Мајку Ангелину Милосављевић довели су у специјалну полицију с одојчетом од петнаест дана. Тукли су је по дојкама и није могла више да доји, а дете је четири дана плакало гладно. Једанаестогодишња девојчица јеврејка викала је: „Ја хоћу да живим, зашто хоћете да ме стрељате?" Ипак су је стрељали. Учитељ Жарко Јовановић умро је под батинама, не одавши ни једног друга. Младићи и девојке, пред којима је стајао живот, измрцварени, мучени и касапљени ишли су на стрељање и певали, а крвнике је доводило до беса када су узвикивали: „Живела Комунистичка партија!"

Као да се читава страшна прошлост поново појавила. Бећаревић, Вујковић, и Губарев изведени су пред народни суд. Преко десет хиљада ухапшених у Специјалној полицији Београда, од чега огроман број стрељаних, зверски мучених и унакажених. Преко десет хиљада стрељаних и угушених из Бањичког логора. То су још непотпуне цифре.

Пред суд су изашле професионалне убице, страшне машине које су уништиле хиљаде живота, завиле у црно многе мајке, згазиле дечје и људске судбине.

Преко седам хиљада људи се пријавило да присуствује суђењу. Свакодневно су стотине и стотине грађана долазили и пријављивали се јавном тужиоцу да сведоче. Судска дворана, која је била мала да прими све оне који су хтели да виде зликовце пред судом, била је мала да прими све грађане који су осетили окрутност ових крвника. Дошле су мајке забрађене црним марамама. Једна је изгубила три сина. Друга две кћери, трећа жали петоро деце. И гледајући звери често су прекидале суђење гласним узвицима и јецањем када су злочинци хладно и цинички говорили о стотинама убијених. „Убице звери, гадови, децу сте нам убили!"

И ти извршиоци издајничких злочинаца који су давили народ дошли су најзад да одговарају за чудовишне злочине. Уништили су десетине хиљада људи. Вујковић је тврдио да ће истребити комунисте све до њиховог четвртог колена. Бећаревић изјављује да су се сва тројица утркивала ко ће више комуниста да уништи. Мислили су да су се обрачунали са народом, а дошле су хиљаде, стотине хиљада нових бораца који су једном за свагда ударили глогов колац издајничким режимима.

омладинци који су се борили у великом ослободилачком покрету. Приликом читања једног имена Вујковић жели да да објашњење и да докаже да није крив:

— Видите, овде је тврђено да је тај човек искасапљен у логору. Из књиге се види да је он стрељан, а не искасапљен у логору.

То је доказ за Вујковића, којим хоће да обори једну чињеницу. За њега је то разлика, административне природе, да ли је човек искасапљен или стрељан.

На питање претседника суда да ли је неко у логору умро од батина, он цинички одговара: „Од батина у логору нико није умро".

Са зликовачком мирноћом приказивао је страшни логор као кућу у којој су ухапшени живели под хигијенским приликама, није било злостављања, и премлаћивања. Као неко одмаралиште.

Руководио је логором. Одабирао људе у категорије за стрељање, прозивао пред извођење на стрелиште, газио и тукао људе, а на суду изјављује:

— Ја нисам крив, по чему сам ја крив за стрељање. Не, ја немам никакав злочин. Ја сам само људе предавао на стрељање, а други су тражили да их убију.

Зликовац је умео да се разбесни када ухапшени родољуби и пред смрт нису погнули главу. Ходницима су се разлегали узвици: „Живела Комунистичка партија", „Живела Бољшевичка партија". Младићи

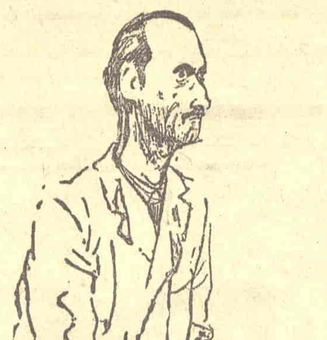

Злочинац Бећаревић

Злочинац Вујковић

и девојке су певали. Као разбеснели вуци бацали су се Вујковић и његови помоћници на људе који ће после пола сата бити убијени и тукли их, газили, касапили.

У једној књизи смрти је последњи број 3.418. У другој 7.757. Претседник отвара даље велику гомилу књига и чита крајњи број. На завршетку једне књиге број 11.689. У даљим књигама број се пење на 23.451.

У судници је тишина и претседник чита само шта је учињено са тим људима:

— Стрељан... Стрељан... Стрељан... Стрељан...

То траје неколико минута.

— Одакле су дошли ти кривци, пита хладно Вујковић.

Њега интересује ко му је предао те људе, а њихова судбина је споредна.

Претседник налази у актима један списак лица и почиње да чита. Развио се страшан дијалог између претседника и публике.

Претседник чита:

— Милан Јовановић...

Публика: „Стрељан".

— Дана Лончар...

Публика: „Стрељана"...

— Србијанка Букумировић...

Публика: „Стрељана".

И овај дијалог траје неколико минута. Вујковић на крају прилази столу и каже:

— Не сећам се тога акта, можда је који чиновник правио списак. Не знам шта су те нотице...

Претседник му одговара:

—Нису то нотице, Вујковићу, то су људи.

Вујковић ћути.

*

Губарев, обучен у искрзани кожни капут, улази погрбљен у судску дворану и седа на клупу. То је жива наказа. Између упалих образа избачена је горња вилица, тако да личи на мајушку. Очи водњикаве. Он је специјалиста за батинање по табанима, а има и још неке своје „специјалитете" за премлаћивање људи. Стотине и стотине људи ухапсио је у Нишу и лично тукао и злостављао. Белогардејац, руски емигрант, који је верно служио реакционарни режим пре рата и Гестапо и Специјалну полицију, и кога све још, за време рата. Он је служио у полицији. А петнаест хиљада руских емиграната су отишли у руски корпус за борбу против Совјетског Савеза. Емиграната је укупно у Југославији било двадесет хиљада. На суду се претставља када га питају за злочине, као „шеф са минималним функцијама".

Он делимично признаје своје злочине.

— Јесте ли тукли? — пита претседавајући.

— Јесте, било је тога, муцајући одговара Губарев.

— Како сте тукли?

— Ја, па... знате, уопште ударање жилом по табанама.

Он се чешка по глави, збуњено трља руке и сматра то као известан минимум, и више од тога није радио. А он је био специјалиста. Скакао је на везане људе, на груди, на стомак. Александру Стефановићу, из Ниша, седео је на леђима и наређивао да га туку по табанима. Василију Цветковићу стављао је запаљену цигарету на језик, у уши. Неки затвореници су после млаћења морали да отварају натекле очи рукама јер нису могли да виде. Душанка Мучалица, тучена је пендрецима по дојкама, а учитељ Јовановић умро је под батинама.

Претседавајући га пита да ли је стављао цигарету на језик и у уши.

Губарев се чуди:

— Ја сам вам рекао да сам тукао само жилом по табанима. А цигарета у уши?... И тај човек жив и здрав данас сведочи!

Отело се зликовцу да је запрепашћен што је један човек и после ужасних мука остао жив. Претседник га пита да ли су премлаћенима стављали снег на ноге да се не би отварале ране. Губарев, који је раније тврдио да је био „шеф са минималним функцијама", сада се такорећи вређа и каже:

— Знате, ја нисам био послужитељ... Ја, изасланик министра унутрашњих послова да носим кофе са снегом... Не, то нисам радио.

Седео је на леђима док су људе тукли, певао им је партизанске песме и уврђен је да би неко могао да помисли да је он радио и тако „ситне послове", као што је стављање снега на пребијене ноге. Таква је логика и достојанство окорелог зликовца.

*

Хтели су да униште и угуше отпор народа проти окупатора и домаћих издајника. Истребити, претући, убити, стрељати, то је била њихова парола и ужасна нељудска пракса. Али у најстрашнијим мукама измрцварени и искрвављени људи који су личили на лешеве, нису могли да се крећу од силних батина, орговарали су мучитељима пркосно: „Не знам, нећу да кажем" У тим страшним тренуцима када је тело отказивало послушност, те људе је држала велика вера, огромна, надљудска морална чврстина и снага.

Једног борца Космајског одреда довели су у Специјалну полицију и зверски мучили. Било је људи који су га видели како полуго, само у панталонама, стоји са раздераном кожом на прсима и са искрвављеним рукама у соби за мучење. Том човеку нису дознали ни ме. Кад је тражио воде, жандарми су му рекли да изговори своје име и да ће добити и ћебе. А он је са мржњом добацио: „Псине, ништа вам нећу рећи".

Лепа Стаменковић је пред стрељање рекла Вујковићу: „Ако мене убијеш нећеш убити све Стаменковиће". Вујковић јој одговара да ће их све истребити, да неће остати ни један комуниста. Она му је гордо добацила? „Нећеш, замном остаје Партија".

Постоје стотине и стотине незнаних хероја који су и поред страшних мучења ћутали. Њихово херојство народ никад неће заборавити.

*

За време суђења мајке су неколико пута тражиле од тужиоца: „Дајте нама да им ми судимо". А људи су говорили: „Да има сто живота, мало би било све им одузети."

После пет дана суђења, народни суд је донео пресуду. За унесрећене људе, за хиљаде мучених, убијених, измрцварених, за невину јеврејску децу угушену у гасним коморама, за малог Кокана, кога су привезали за мајчине груди и стрељали прво њега а после мајку, за згажену и упропашћену младост и за десетине хиљада људи, родољуба који су се под вођством Партије борили за слободу, суд је изрекао заслужену казну:

Смрт злочинцима.

Зидари у борби за већу продуктивност рада

Тројка загребачких зидара на такмичењу у Београду

Загребачка тројка на грађевини у Цетињској улици

Покрет за високу продуктивност рада, брзо је напустио оквире рудника и почео се преносити на остале гране. Зидари, текстилци, металци, а за њима и други ступили су у борбу за већи радни учинак.

Скопски зидари, први међу зидарима Југославије, кренули су трагом Алије Сиротановића. Они су, уводећи нов начин рада у зидању, већ првих дана постизавали изванредне резултате. Вест о новим, високим радним победама скопских зидара раширила се по читавој нашој земљи. На свим градилиштима праћени су са дивљењем ти први кораци другова из Скопља. Размишљало се како би се кренуло њиховим путем.

Није дуго пример скопских зидара остао усамљен. Зидари Новог Београда постизавали су нове рекорде. Зидар Радомир Милосављевић започео је први у Новом Београду да зида по новом начину. Његов први корак био је изванредан успех. Озидао је за осам часова рада 30,34 кубна метра зида и тиме поставио нов рекорд. Брзо је зидар Цветко Пишкулић, озидавши 39,95 кубних метара зида, оборио тај рекорд. Затим је Јосип Балажек поставио нов, озидавши 49,10 кубних метара зида, а тај рекорд је убрзо оборио омладинац зидар Јован Гемери, који је за осам часова озидао 53,84 кубна метра зида.

Зидање по новом начину и такмичење зидара брзо је прешло оквире градова. Раширило се то такмичење и на републике.

У циљу даљих успеха и у жељи да се изврши измена искустава најбољих зидара, организовано је такмичење између зидарских тројки појединих република. Тако су неке зидарске тројке из Београда отишле у Љубљану, Загреб, Титоград, а оданде долазе зидарске тројке у Београд.

Пре неколико дана дошла је у Београд на десстодневно такмичење тројка загребачких зидара састављена од мајстора-зидара Јураја Хабазина, полуквалификованог зидара Пашет Драгутина и радника Драге Шерега. Сви чланови тројке су четвороструки ударници.

Када је талас новог начина рада захватио и загребачка градилишта, у борбу за већу продуктивност кренуо је међу првима зидар Јурај Хабазин. Његова тројка је за врло кратко време постигла одличне резултате у зидању. Озидавши на градилишту станбеног насеља „Раде Кончар" 45,42 кубна метра зида за осам часова, ова тројка је постала најбоља у Народној Републици Хрватској.

На дан 31 октобра они су започели такмичење са тројком београдског грађевинског предузећа „Полет", коју води зидар Никодије Јанковић. Такмичење међу њима одвија се на изградњи станбене зграде у Цвијићевој улици. Ради се на четвртом спрату. Зидају се стубови, готово најтежи и најспорији посао у зидању.

На једној страни ради тројка Јураја Хабазина. На скелама крај зида леже, одмах ту, на дохват руке, цигле, ту је и малтер. Неквалификовани радник узима циглу и брзо је, без застајкивања, додаје мајстору. За то време полуквалификовани зидар простире по зиду малтер. Мајстор-зидар само ређа цигле. Рад загребачких зидара је потпуно уигран, не губи се ниједан тренутак, покрети су уједначени, не сувише брзи, ређа се цигла за циглом, и зид расте брзо.

На другој страни, уз исте такве покрете, зида тројка предузећа „Полет". Мајстор Никодије Јанковић прима циглу од радника Рахмана Зеби и ређа је по малтеру који је већ распростро полуквалификовани зидар Сточе Грујић. И овде се не губи ни трепутак, и овде зид расте као из воде.

Првог дана такмичења београдска тројка је радила шест сати и за то време озидала 11,78 кубних метара зида. Зидарска тројка из Народне Републике Хрватске радила је само 5 сати и озидала 9,37 кубних метара зида. То је било првог дана такмичења, кад се зидари још нису у потпуности снашли, а сем тога радило се на стубовима, где без обзира на способност мајстора, не могу да се постигну оноlikи резултати као на обичном зиду.

Нов начин рада у зидарству падокнађује много недостатак радне снаге. Оно што је досада морало да ради десет зидара, ради сад у истом времену само два зидара.

Такмичење зидарских тројки из разних република допринеће много још већем омасовљењу новог начина рада

БЕЗБРИЖНО ДЕТИЊСТВО за нашу децу

НОВЕ ДЕЧЈЕ ЈАСЛЕ У НАРОДНОЈ БАНЦИ

У СТАЛНОЈ бризи за добрим и правилним уздизањем деце, наша народна власт подиже и отвара широм земље сваким даном све већи број дечијих јасала, обданишта, диспанзера, домова, вртића и ресторана.

У многим рејонима Београда, већим предузећима, установама и министарствима отвориће се јасле. У овој години отворено је у Београду осам дечијих јасала, један диспанзер и две сабирне станице млека, а ускоро ће их основати и Карабурма, Инвестициона банка, Министарство лаке индустрије, Комитет за науку и културу и Фабрика алатки у Железнику.

У новоотвореним јаслама

На четвртом спрату, у згради бивше Поштанске штедионице, налазе се јасле Народне банке. Јасле су свечано отворене двадесетог октобра. У почетку, док још просторије нису биле довршене, свега су се три мајке пријавиле, са жељом да оставе своју децу, а сада таквих пријава има око тридесет и пет, ма да је капацитет јасала двадесет и пет. Јасле имају поред споредних просторија, купатила и кухиње, пријемно одељење, изолациону собу (у случају да се дете преко дана разболи), одмаралиште, игралиште, трпезарију и собу за малу децу, одојчад.

Све просторије у којима се задржавају деца, декорисане су живописним сликама. Ту су све ствари које у животу окружују човека и о којима деца, у својим јаслама, стичу прве појмове. Слике животиња, цвећа, воћа, аутомобила, авиона, возова и друге налазе се на зидовима свих соба. У те слике упиру деца прсте и питају:

— Шта је ово?

Неговатељице објашњавају сваку ствар онако како би то деца могла да схвате:

— Онај зека, тамо, са дебелим стомаком, ручао је... Поред њега је празно лонче. Значи: појео је све што треба. Такав треба и ти да будеш.

Мали плавокоси дечак, иначе први становник ових јасала, на реч „треба да будеш добар", пружио је једну од играчака коју је држао у рукама, својој малој другарици Данки.

Деца су срећна, а мајке безбрижне. Првих дана је, додуше, било и суза и негодовања, али су сада већ сви навикли на велику породицу од четрнаесторо деце, пет неговатељица и управнице. Па и „тетка"-доктор, која свакога дана проведе по два сата у јаслама, више их не плаши својим термометром и слушалицама.

„Поносни смо на наше јасле..."

Неколико дана после отварања тема разговора у Банци је била: јасле. Сви су поносни на њих, сви тврде да нису лепше до сада видели и да, ето, просто изгледају тако да се могу и пред странцима похвалити.

— И ја сам поносна на ове јасле — каже управница — али то није доста, није доста само изглед јасала. Наш мали колектив неговатељица и главне сестре стара се да тај понос оправда и одгојем деце Ма да нисам лекар, радо сам се примила ове дужности. Баш зато што ја својој деци, пре рата, нисам могла да пружим овакво детињство, баш зато се трудим да сви наши људи осете ту разлику, разлику између детињства сад већ одраслих младића и девојака и детињства коју наша народна власт пружа данас деци.

У соби, где су мала деца, непрестано је по једна неговатељица. Она иде од кревета до кревета, храни и забавља децу, која још не умеју да иду. Одојчад посећују свака три сата мајке и хране их у одвојеном одељењу, јер им приступ није дозвољен у остала, како не би случајно унеле инфекцију, или расплакале другу децу, коју мајке не посећују у току радног времена.

Неговатељице се труде да, поред одржавања реда и чистоће, уливају деци љубав према друговима и другарицама, који се играју заједно са њима, да несебично деле међу собом играчке и да не буду груби једни према другима. У време када деца спавају неговатељице се искупе у своју собу и пришивају дугмад и уређујући дечја одељца, пажљиво слушају управницу, која им сваког дана држи предавања о правилном васпитању деце.

У нашој је средини све већа брига да се деци створи све што им је потребно да се правилно развијају и расту, да им се пруже здраве и светле просторије, за боравак у време када су им родитељи запослени. Те просторије се сваким даном све више украшују сликама, које треба да их забаве, а уједно и васпитно на њих да делују, да им створе прве појмове о стварима које их окружују. А велики кадар неговатељица, које се све више усавршавају, труде се да оправдају свој тако одговоран и леп задатак, као што је брига и старање за децу. Данас су јасле Народне банке готово најлепше у Београду, а можда и у читавој земљи, а сутра ће и од њих бити лепших и уређенијих у Београду, или у неком другом месту, јер могућности за добар смештај деце расту из дана у дан, упоредо са развојем наше нове социјалистичке земље.

Ђ. К.

У дечјим јаслама Народне банке

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ"

БЕОГРАДСКИ СЛИКАРИ

за петогодишњицу ослобођења

Скица за споменик Васи Пелагићу од Мише Поповића

Скица за споменик Васи Чарапићу од Радете Станковића

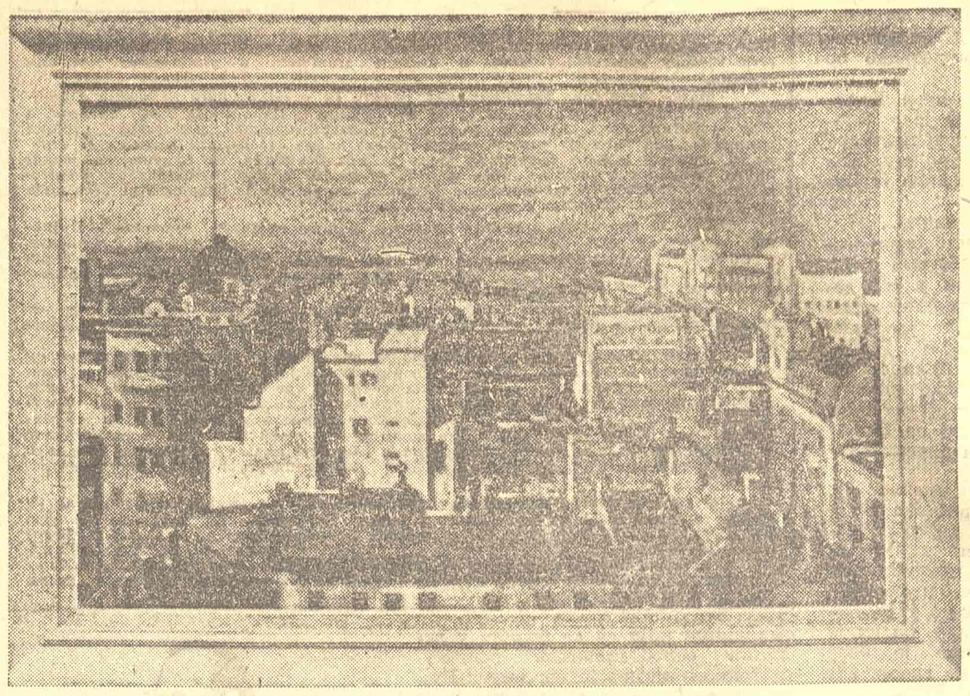

„Поглед на Београд“ (уље) од Зорана Петровића

У оквиру прославе петогодишњице ослобођења Београда ликовни уметници Србије, на иницијативу Извршног одбора Народног одбора Београда поднели су на избор своје ликовне радове: композиције, акварелe, пејсаже, графичке радове са мотивима из Старог и Новог Београда и скице за скулптуре споменика.

Одзив ликовних уметника био је веома велики, јер их инспирише и интересује наш главни град, који је пун радне динамике и у замаху изградње, па тако обилује погодним мотивима за ликовна остварења.

Слике и скулптуре прегледао је жири и одлучио да се поновна израда скице за композицију повери Зорану Петровићу, да се приме акварели Светислава Страле: „Златарска бригада“ и Зорана Петровића: „Акварел Београда“. Од пејсажа старог и Новог Београда рађених уљаном бојом одабране су слике „Претседништво владе“ од Цигарчића, „Зидање зграде Југословенске књиге“ од Мишевића, „Поглед на Београд“ од Зорана Петровића, „Теразије“ и „Народна скупштина“ од Вере Чохацић, „Београд“ од Лизе Крижанић, „Стари Београд“ од Љубице Сокић, „Савско пристаниште“ од Гордане Јовановић, „Нови Београд“ од Мише Голубовића, „Београд“ од Јефте Перића, „Под Звездаром“ од Алексе Челебоновића, „На почетку Вождовца“ од Боре Стефановића, „Велике степенице“ од Светолика Лукића и „Теразије“ од Ј. Четића.

Од скица за споменик Васи Чарапићу одабрана је скица Радете Станковића, а за споменик Васи Пелагићу скица Мише Поповића. За скулптуру „Градитељ“ одабрана је скица Лојзе Долинара, на којој фигура ради лопатом, а за скулптуру у Пионирском граду одабрана је скица Јелене Јовановић „Група пионира“. За скулптуру „Жене-мајке“ усвојена је скица Дароставе Вијоровић.

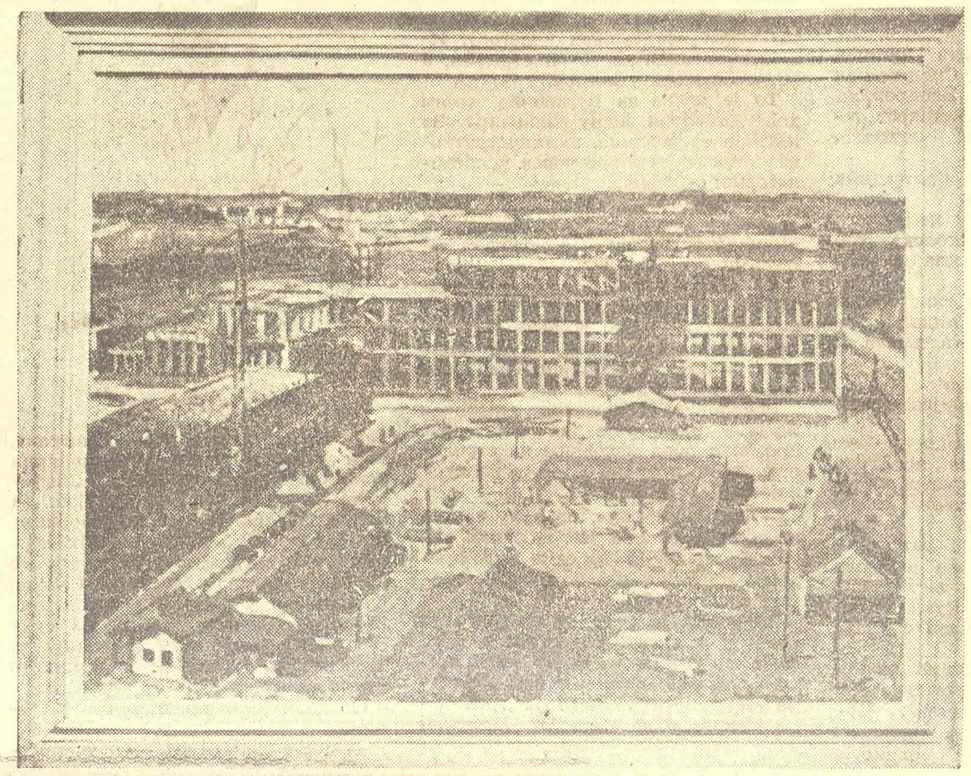

„Претседништво владе“ (уље) од Цигарчића

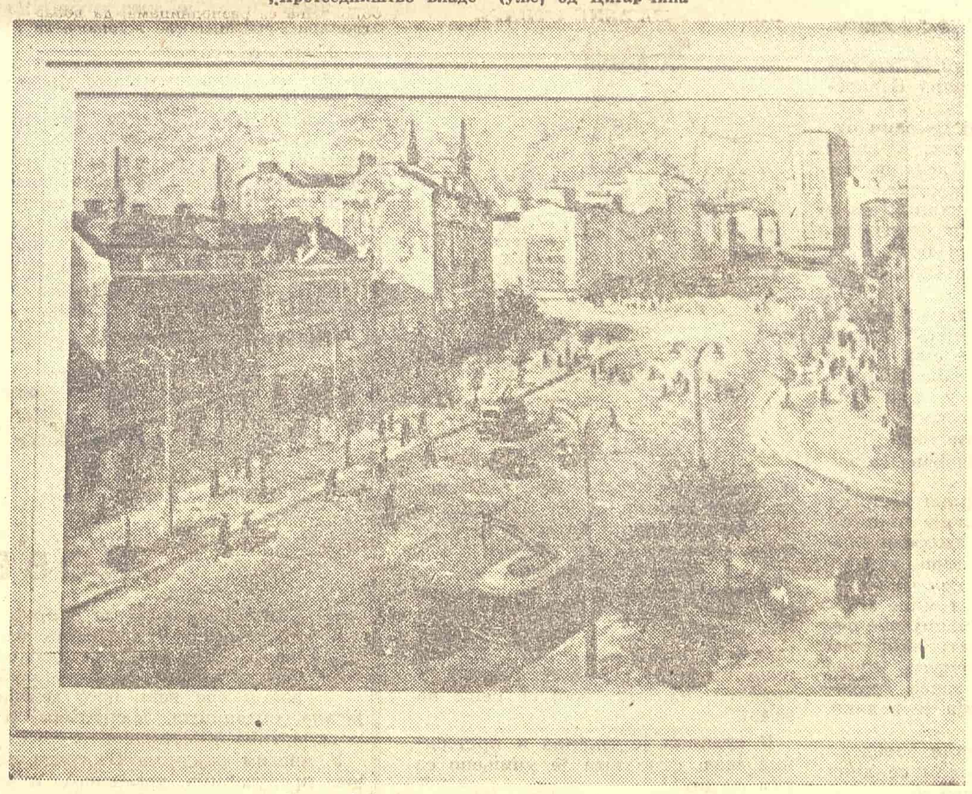

„Теразије“ (уље) од Вере Чохацић

Пред Други фестивал културно-уметничких друштава Београда

У току припрема треба решити организациона и уметничка питања

За време зиме културни живот у нашем граду постаје много интензивнији и разноврснији. Још с јесени почињу културно-уметничке приредбе по предузећима, по школама ђаци одржавају другарске састанке, а на факултетима студенти организују књижевне и концертне вечери. У домовима културе припрема се разноврсни програм и одржавају рејонски концерти. Као највеће културне манифестације ове сезоне биће Фестивали омладине Београда и синдикалних културно-уметничких друштава.

У времену од 21 јануара до 27 марта 1950 године одржаће се Други републички фестивал, који организује Главни одбор Савеза синдиката за Србију. У овом фестивалу узеће учешћа сва културно-уметничка друштва Београда, и он, треба да буде још једна манифестација снаге, јединства и достигнућа наше радничке класе.

Такмичење београдских културно-уметничких друштава биће подељено на рејонско и градско. После рејонских иступа, у којима су друштва разврстана у пет група, одржаће се финално такмичење рејонских победника. Рејонска такмичења извешће се у времену од 21 до 29 јануара, док ће се градско такмичење одржати између 12 и 20 фебруара 1950 године. Важно је напоменути да су културно-уметничка друштва, у рејонским такмичењима, разврстана у групе по својим могућностима и квалитету. Победници Градског фестивала квалификују се за републичко такмичење. Како су културно-уметничка друштва Београда „Абрашевић“ и „Бранко Цветковић“ били победници на прошлогодишњем фестивалу, Главни одбор синдиката за Србију одлучио је да ова друштва иступе директно на градско такмичење.

Фестивалске припреме трајаће око три месеца. Потребно је осврнути се, пре почетка припрема и такмичења, на поједине ствари врло важне за успех наших друштава, које ће ући у обзир приликом сумирања крајњих резултата и успеха.

Нарочиту пажњу треба посветити одабирању програма. Друштва су дужна да обрађују само она дела која имају високу уметничку и идејну вредност и да се боре против свих безидејних, малограђанских и декадентних творевина. Зато, у одабирању програма, кроз дискусију, треба да се нађе онај озбиљан пут којим треба да иду друштва за време фестивалских припрема, у којима треба да узму учешћа сви чланови друштва. Ово се нарочито односи на одабирање програма.

Борити се за квалитет програма дужност је свих чланова друштава. Не може се говорити о доброј интерпретацији ако друштва, у периоду припрема, нису поставила чврсте темеље своме раду. Зато сва друштва, пре него што пређу на свестран активан рад, треба да одмере и добро проуче своје уметничке могућности, да би на основу тога могла обрађивати програм који им стварно одговара. С обзиром да је прошлогодишњи фестивал довео, баш због слабог почетног рада, многа друштва у незгодан положај, у току фестивала, испољавајући њихову слабу спремност, не би требало да се и ове године упадне у исту грешку. Због тога велика одговорност стајаће пред стручним руководиоцима друштава, који треба да одиграју велику улогу у остварењу квалитета програма како би одговарао уметничким способностима сваког друштва, условима и могућностима под којима ради. Да би се то могло постићи није довољан само стручан рад руководства друштава, него пожртвован и пун залагања рад свих чланова. Само добром обрадом и припремом програма отстраниће се сви они недостаци и недовршености као што су: неспретна глума, рђава дикција, непознавање текста улоге, грешке у певању, рђаво увежбане рецитације, лакрдијашење итд.

У данима припрема за фестивал друштва су дужна да окупе што већи број нових чланова из редова наше радничке класе. У вези са тим треба нарочито посветити пажњу формирању нових секција у оним друштвима, чији се рад једнострано развија. Како поједина наша друштва имају најчешће само хорску, фолклорну и драмску секцију, требало би да овом приликом узму као обавезу бројно проширење секција, отварајући кружоке ликовних аматера, рецитатора, младих литерарних радника и друге. Тиме би и фестивалски иступ друштава пружио више разноликости, а уједно и утицао на свестраније уметничко уздизање свог чланства. У извршењу ових задатака, културно-уметничка друштва Београда треба да добију у свестрану помоћ месних одбора и синдикалних подружница. На њих пада дужност да што више мобилишу своје чланство за уметнички рад и културни живот. Да би синдикалне подружнице и месни одбори остварили свој задатак на омасовљењу друштава, потребно је да путем конференција објашњавају трудбеницима значај фестивала, његову улогу и важност за јачање, уздизање и васпитавање радничке класе.

Упоредо са припремама за фестивал наша друштва треба да развију и појачају идеолошко-политички и стручни рад међу чланством, у циљу што бољег упознавања уметничких дела. Идеолошко-политички рад немогуће је одвојити од уметности. Без темељног познавања једне епохе не може се ни обрађивати њена уметност. У ту сврху треба организовати што већи број политичких предавања, кружока и курсева за политичке информације, у које треба укључити све активне чланове друштва, борећи се уједно за испуњење већ постављеног плана идеолошко-васпитног рада.

Како ће припреме за фестивал трајати три месеца, што је сасвим довољно за добро увежбавање програма, треба посветити пуну пажњу дисциплини при раду. Нарочито је потребно сузбијати изостанке, немаран однос приликом проба, а развијати заузимљивост, дубоку преданост раду и тачност у послу. Од уредног доласка на пробе зависиће успех друштва и квалитет програма за фестивалско такмичење. Честа је појава да синдикалне подружнице и месни одбори задужују активне чланове друштава неким ситним техничким пословима, онемогућујући на тај начин члановима уредно долажење на пробе. Замера се појединим синдикалним подружницама што културни рад сматрају личном разонодом.

Свакако да фестивал претставља важан догађај у културном животу и културној историји радничке класе Београда. Због тога је потребно да наша друштва организују фотографисање проба разних секција у току припрема, као и предавања, кружока, курсева, агитационих табли, просторија свога друштва итд., како би се документовао рад и живот наших културно-уметничких друштава.

Велик значај овог фестивала састоји се у томе што ће одржати крајем планске године, у време сумирања резултата успеха наших трудбеника, када ће се пред радничку класу нашег главног града поставити нови велики плански задаци. Тако Фестивал културно-уметничких друштава треба да увелича победе наше радничке класе и да је потстанке на још веће подвиге и наше још веће победе у борби за изградњу социјализма. Овај фестивал одржава се у оквиру прославе петогодишњице постојања и рада синдиката у новој Југославији. Баш због тога Фестивал културно-уметничких друштава добија још већи значај, пред њим се поставља велики задатак да покаже чврсту решеност радничке класе да на свом путу изградње социјализма истраје, да покаже њену ведрину и непоколебиву веру у праведност и правилност ствари за коју се бори наша Партија.

НОВА САЛА

за културне приредбе у Четвртом рејону

Свечано је отворена деветнаестог октобра, у Улици Божидара Аџије, културно-просветна сала Четвртог рејона. Чланови Дванаесте и Тринаесте основне организације, који су узели обавезу да заврше изградњу сале до двадесетог октобра, испунили су свој задатак.

Културно-просветна сала у Четвртом рејону има 626 места а може да прими, у случају потребе, близу хиљаду људи. Сала има осам улазних врата а опкољава је пространа фоаје, у коме су смештене гардеробе и остале потребне просторије за посетиоце. На главном улазу, с леве и десне стране, смештене су билетарнице.

За изградњу овог модерног и важног културног објекта чланови Народног фронта Четвртог рејона дали су 15.493 радна часа. То износи, у новчаној вредности, 271.112 динара. На изградњи културно-просветне сале нарочито су се истакле бригаде Народног фронта „14 децембра“ и „Бане Вучковић“. Од стручних бригада похвални су успеси електричарске бригаде „Никола Тесла“, чији су чланови добровољно спровели струју кроз читаву зграду, као и бригаде стаклорезаца.

ПОВОДОМ ОСАМДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ БЕОГРАДСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Позоришне зграде СТАРОГ БЕОГРАДА

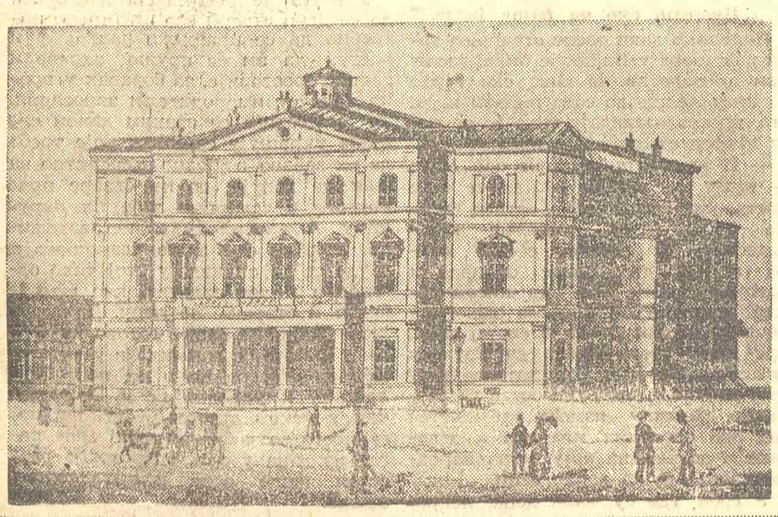

Првобитни изглед зграде Народног позоришта на Тргу Републике

ПРЕСЕЉЕЊЕМ српске престонице из Крагујевца у Београд, 25 априла 1841 године, прешле су и све знатније установе па и „Театар“, — кога је 1834 године основао у Крагујевцу Јоаким Вујић (1772—1847), списатељ, глумац и преводилац. Под управом Атанасија Николића (1803—1888), професора и првог ректора Лицеја отпочео је у Београду рад дилетантске позоришне трупе у „Ђумрукани“ Кнеза Милоша — згради са аркадама у Савамали крај савског пристаништа.

ТЕАТАР НА ЂУМРУКУ

У згради („Театар на Ђумруку“) приређена је прва позоришна претстава у Београду, на дан 16 (4) децембра 1841 године. Играла се „Смрт Стефана Дечанског“, жалосна игра у пет дејствија од Јована Стерије Поповића. За прву претставу издата је позоришна листа, која је била прва листа у Србији. То је било прво јавно позориште и било је приступачно свакоме, уз наплату одређене цене за поједина места.

Играли су дилетанти. Међу члановима Николићеве трупе било је касније чувених личности и познатих Београђана: Никола Христић, Сретен Л. Поповић, Андрија Стаменковић, Марко Карамата.. Биле су и две жене. На листама је било забележено само Катица и Марија. Доцније су биле познате као „аманџике“. Од комада' већином су приказивани Стеријини комади: „Кир Јања“, „Женидба и удадба“, „Превара за превару“ и Стефана Стефановића: „Смрт Уроша V“. Дилетанти, под управом Атанасија Николића, играли су све до 25 фебруара 1842 године, када је у Београд допутовала загребачка глумачка дружина. Због Вучићеве буне, настале су передовне прилике те је и позориште престало са радом августа 1842.

Зграду, у којој је приказана прва претстава, сазидао је године 1835, по налогу Кнеза Милоша Хаџи-Никола Живковић, родом из Македоније, први неимар обновљене Србије. Грађевина је имала значаја за културни Београд. Године 1837, у њој су становали Јован Хаџић (Милош Светић) и његов друг Васа Лазаревић, земунски градоначелник, којима је Кнез Милош поверио рад око састављања новог Грађанског законика. После позоришта 1842 године, зграда је уступљена аустриском конзулату у коме је онда била и аустриска пошта. Током XX века у згради се налазило царинско одељење Министарства финансија, а приликом бомбардовања Београда септембра 1944, зграда је оштећена па је доцније срушена.

СТАРО ЗДАЊЕ

Друга зграда у којој су даване позоришне претставе звала се „Старо здање“, — локал „Код јелена“ („Театар код јелена“), а налазио се прекопута основне школе код Саборне цркве у Улици Седмога јула.

Пуних пет година од 1842 до 1847 Београд није имао свог театра. Тек 15 маја 1847 долази у Београд Никола Ђурковић (1812 до 1872) родом Трнћанин, списатељ, преводилац, композитор и глумац, који са својом позоришном дружином оснива друго позориште у престоници. Првог дана рецитован је „Пролог“ од проте Васе Живковића и приказан „Милош Обилић“ од Јована Стерије Поповића. За десет месеци, од маја 1847 до марта 1848, — играни су Стеријини комади, мелодраме Атанасија Николића и драме Ђорђа Малетића, као и неколико страних дела у преводу Николе Ђурковића и Атанасија Николића. Због Мађарске буне Ђурковићева позоришна дружина престала је са радом 9 марта 1848. После тога, крајем 1848 и почетком 1849 године дали су још девет претстава дилетанти под управом Јакова Крчединца све до 16 априла 1849, кад је букнуо пожар и зграда изгорела

Зграду „Старог здања“ у којој је било смештено друго престоничко позориште сазидао је 1841 Хаџи-Никола Живковић по налогу Кнеза Михаила. Како у Београду, у то време није било модерног хотела, то је Кнез Михаило сазидао ту зграду искључиво за странце. Зграда је имала преко сто соба, а састојала се из партера и два спрата. У партеру је била кафана „Код јелена“ — фигура јелена стајала је на конзоли, — но она је пропала за време пожара у ноћи 15 и 16 априла 1849. Доцније, овај се хотел звао „Гранд хотел“, а од 1884 у овој згради је била смештена Железничка дирекција. Кућа је срушена 1937 године.

ТЕАТАР КОД КУПАЛИШТА

Трећа зграда у којој су игране позоришне претставе био је („Театар код купалишта“) — доцније млин браће Поповића у Босанској улици.

Током месеца јула 1857 дође из Загреба једна немачка позоришна трупа под управом директора Хуга Прајза, која је давала претставе у купатилу Николе Поповића. Неки наши омладинци, на челу са Лазом Прапорчетовићем искористили су знање и уметничку вештину директора Прајза и замолили су га да им он режира неколико комада. Прајз се примио тог посла и вратио своју трупу у Загреб. Режирао је „Краљевића Марка и Арапина“, мелодраму Атанасија Николића, у ком је комаду главну улогу играо сам Лаза Прапорчетовић, на опште задовољство онданшње публике.

Купалиште — башта код Поповића, налазила се у Пиварском сокаку, у истој улици у којој је била и Кнежева пивара. Постала је још крајем четрдесетих година чувена са свога осветљења (фењерима и фоносима) и са добре музике. У њој су свирали у лето 1852 београдска градска банда и понеки страни свирачи, залутали верглаши и виолинисти, а касније је дошла музичка капела из Новог Сада.

ВЕЛИКА ПИВАРА

Четврта зграда у којој су игране позоришне претставе била је „Велика пивара“ — позната под именом „Кнежева пивара“, на углу улица Балканске и Генератове.

Преласком из Поповићевог купалишта у Велику пивару, Лазар Прапорчетовић, адвокат, постао је управник и редитељ позоришта („Театар код Велике пиваре“). Тада је Стева Тодоровић, сликар, израдио позоришну завесу за то позориште. У позоришту су претстављани комади Јована Стерије Поповића, Ђорђа Малетића и Матије Бана. Од глумаца и глумица најпознатији су били: Васа Грујовић, Никола Субашић, Марија Крчединац и Милица Биберовић — Сеша. Због Светоандрејске скупштине 1858. Омладинско дилетантско позориште престало је са радом једно време, па га је половином 1859 године поново основао Ђорђе Малетић и давао претставе све до краја 1859. У тој згради давали су позоришне претставе и чланови Хрватског казалишта на челу са Адамом Мандровићем јула 1862. Чланови друштва приказали су „Мејриму“, трагедију у пет чинова од Матије Бана. Поред Адама Мандровића играли су Весељковић, Адесхајмовица и још десетак глумаца и глумица.

Зграду „Велике или Кнежеве пиваре“ сазидао је 1836 године Хаџи-Никола Живковић, по налогу Кнегиње Љубице за концерте, балове и састанке. Зграда је првобитно служила за пивару и производила је 300 хектолитара дневно. У тој згради постојала је пространа сала, која је имала културни и историски значај за нашу престоницу. После позоришних претстава у тој згради одржана је чувена Светоандрејска скупштина 1858 године. Корнелије Станковић, наш познати композитор, држао је своје концерте 1864 и 1865 године у тој сали. Доцније, она је служила за разне забаве и игранке. До рушења 1935 године у њој је био смештен један део Државне статистике. Од те зграде остао је само један мали део.

ТЕАТАР КОД СРПСКЕ КРУНЕ И ТЕАТАР КОД СУШИЋА

Пета и шеста зграда, у којој су приказивани комади, била је „Српска круна“ („Театар код Српске круне“) у Узун-Мирковој улици и код „Енглеске краљице“ („Театар код Сушића“) у Космајској улици.

Новосадска глумачка дружина на челу са Јованом Ђорђевићем (1826—1900), професором и оснивачем Српског народ-

ТРИ НЕДЕЉЕ ДРУМСКОГ САОБРАЋАЈА

У извршењу задатака постављених нашим Петогодишњим планом у оквиру изградње социјализма у нашој земљи и друмски саобраћај заузима једно од важних места, нарочито у односу на привреду. Нема ни једне привредне гране која се не ослања на друмски саобраћај и не зависи од њега, а живот сваког насеља, и поготово града, зависи од степена развијености друмског саобраћаја.

Београд има нарочите потребе за брзим развојем друмског саобраћаја, као посебне привредне гране. Пре рата у Београду није било услова за развој друмског саобраћаја, а посебно камионског. Ма да је био главни град, он није имао ни једно аутомобилско транспортно предузеће, а теретна транспортна средства била су углавном у рукама приватних власника, док се путнички саобраћај у граду развијао у правцу интереса појединих властодржаца. Па и та сва возила, међутим, уништио је окупатор за време рата или опљачкао.

Београдски саобраћај стално се побољшава

Београд је дочекао ослобођење скоро без икаквих саобраћајних средстава. Путнички саобраћај обављао се само са свега 5% способности, док теретних транспортних средстава није ни било. Требало је створити најнужније услове и захваљујући мобилизаторској снази народне власти ова питања су решавана брзим темпом. У свим деловима наше земље јављале су се крупне победе у погледу саобраћаја и из дана у дан добијали смо све више нових и модерних превозних средстава.

У вези са повећањем броја превозних средстава извршене су крупне реконструкције главних саобраћајница, извршена је изградња нових тролејбуских линија, изградња нових, као и продужење и дуплирање трамвајских колосека итд.

Данас градски саобраћај Београда располаже са преко три стотине возила, која дневно превозе близу пола милиона путника, тојест по неколико десетина хиљада више но што Београд има становника.

У организовању теретног друмског саобраћаја народне власти у Београду такође су постигле крупне резултате. Иако се по ослобођењу почело са оскудним средствима, данас у Београду има (не рачунајући савезна и републичка) десет градских транспортних предузећа и двадесет девет посебних возних паркова, који располажу са преко шест стотина камиона и неколико стотина запрега. Ма да је то знатан број возила, ипак није ни мало лак задатак градских транспортних предузећа и трудбеника у њима, с обзиром да су њихови задаци од великог значаја.

За сва наша транспортна ремонтна предузећа и сервисе може се навести пуно примера масовног и појединачног залагања, могу се истаћи људи који заиста заслужују похвалу и признање. Они поред рада у свом предузећу дају помоћ у обављању планских задатака и у другим предузећима, као што је Панчевачки Рит, или у растерећењу железница и циглана, итд. На тај начин, уз њихову помоћ, у току последњих три-четири месеца, превежено је ван плана преко осам милиона цигаља и другог грађевинског материјала. Ова су предузећа дала и известан број својих возила за друга возила на задацима ван Београда.

Тешкоће са којима се бори градски саобраћај

Ма да је број оних који заслужују сваку похвалу знатан, постоји низ недостатака код нижих саобраћајних органа и транспортних предузећа, против којих се морамо енергичније борити. Јасна је чињеница да има објективних тешкоћа у раду, које претстављају велику кочницу. То је, пре свега, ипак недовољан број превозних средстава, нарочито моторних. Оваква ситуација, која је погоршана у последње време злочиначким поступком у погледу робне размене са нама од стране информбироовских земаља, још више нам намеће потребу и одговорност да, при форсираном искоришћавању постојећег броја возила, улажемо максимум брige за њихово одржавање. Поред тога, доста је тешка ситуација са заменом делова за одржавање возила, што исто тако, наноси велике тешкоће, али је чињеница да наши механичари па и сами возачи прихватају борбу са тешкоћама и налазе потребна решења. Последица тог упорног рада је чињеница да поред свих тешкоћа стање возног парка ИОНО-а не опада, већ се у последње време даље развија. Међу слабостима најважније је истаћи питање правилног коришћења возила, где нарочиту штету изазива спор и неорганизовани утовар и истовар. Коришћење празних вожњи, као и коришћење пауза — још ни издалека не задовољава. Још увек има случајева да возило по неколико часова мирује чекајући на посао, а да га ималац не пријављује у циљу коришћења.

Код одржавања теретних моторних возила нарочита слабост јавља се код прања и мазања кола. Ово потврђује чињеница да сервисно предузеће Извршног одбора Народног одбора Београда, које није нарочито великог капацитета (тако да би таквих предузећа требало још два до три најмање) уопште није искоришћено. Ни уређење терена по којима возила раде још није на висини. Постоји низ градилишта, прилаза и лоших пролаза на улицама, који упропашћују возила. А то би се, са мало труда, могло побољшати. Питање смештаја још увек, иако је зима на домаку, није решено и не посвећује му се одговарајућа пажња. Ово се тиче нарочито оних који располажу са мањим бројем возила (од једног до пет) које би са нешто више труда и залагања могли да обезбеде ма и најпримитивнији заклон. Осим тога, требало би подвући да је нужно поклонити већу пажњу популарисању, одавању признања и награђивању истакнутих колектива и појединаца у њима у нашим саобраћајним, транспортним, ремонтним и сервисним предузећима. Постоји маса појединаца, група и бригада чији рад заслужује да се о њему пише и говори. Исто тако, путем популаризације њихових настојања у раду бригадним системом. На овоме се донекле радило и одмах се осетила корист, но требало би са тим популарисањем наставити и даље у већој мери. То долази, може бити, отуда што предузећа из ове гране нису сврстана под један месни синдикални одбор.

Већ више од године дана води се на свим секторима привредне делатности борба за снижење пуне цене коштања. По том питању овде има пропуста. Дешава се да превоз неке робе кошта више него произведена роба, што је резултат невођења рачуна о основним питањима правилног искоришћења возила.

Недостатака има и код путничког саобраћаја. Не постоји довољно упорности у спровођењу прописа код реда на возилима као и код њихове преоптерећености. То је слабост и у васпитном и у саветодавном раду, како са особљем, тако и са грађанима. Поред тога, треба више активизирати органе саобраћајне инспекције.

„Недеља друмског саобраћаја", која почиње шестог овог месеца, обухватиће својим главним задацима, у првом реду, борбу против свих врста слабости и недостатака, који се, бесумње, могу отклањати. Ова акција треба да се претвори у стални систем рада и да пружи велику корист, поготово данас, када се на свим секторима привредне делатности води борба за извршење и што веће премашење задатака у трећој години првог Петогодишњег плана, јер је главни задатак ове акције да помогне кључним гранама наших привредних делатности.

„Недеља друмског саобраћаја" пооштриће такмичење

Савезно Министарство саобраћаја у сарадњи са централним органима Фронта, синдиката, Народне технике и другим, предвидело је да „Недеља друмског саобраћаја" траје од шестог до тринаестог новембра. Међутим, на предлог низа радних колектива Министарство саобраћаја Народне Републике Србије и остали заинтересовани органи усвојили су да ова акција код нас траје од шестог до двадесет деветог новембра.

По упутствима Савезног министарства за спровођење ове акције на терену формирају се штабови. Штаб за спровођење акције у Београду почео је са радом 26 априла прошлог месеца у циљу обухватања свих задатака. Важно је истаћи да су комисије схватиле озбиљно свој задатак и да је комисија за превоз робе предвидела да у овим акцијама ангажује преко 1.500 возила, која ће, поред обављања редовних послова, извршити превоз и око 150.000 тона робе и материјала. Комисија за такмичење предвиђа широко организовање такмичења како код колектива — имаоца возила, тако и код корисника возила, а и код ремонтних предузећа. Комисија за пропаганду, поред осталог, предвиђа и организовање дефилеа, који треба да прикаже развој саобраћаја у главном граду од његовог постанка.

То све подвлачи да „Недеља друмског саобраћаја" треба да донесе вишеструке користи, а њен успех зависи од штабова комисија који врше организацију, но исто тако и од правилног схватања и помоћи које буду пружили поједини колективи, њихове синдикалне и фронтовске организације.

Љуба ЛАЗАРЕВИЋ

Мимо обичаја

— Сад, ја убацих у кутију, па шта буде!

РАЧУНИЦА

Неке рејонске комисије изриču сувише ниске казне за прекршај уредбе о потрошњи електричне енергије

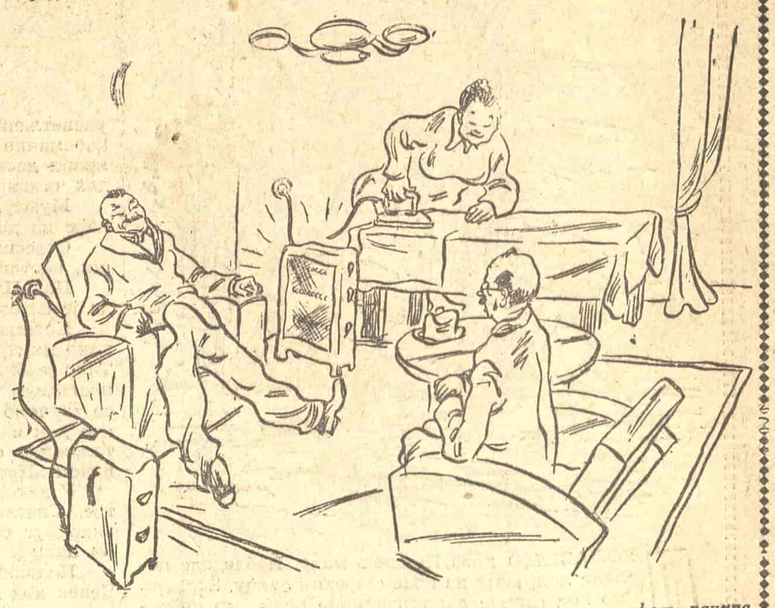

— Гледај да се, некако, преселиш у наш рејон — имаћеш рачуна да се грејеш струјом и плаћаш казне...

Подизању квалитета у београдским спортским друштвима поклониће се већа пажња

Нагли развој спорта код нас, потенциран бригом и старањем народних власти о физичком развоју наше омладине, омогућио је одвајање спортских квалитета из масе и њихово подизање и развијање. То је донело читав низ одличних резултата у разним гранама спорта, што се показало путем различитих такмичења.

Све веће интересовање омладине за фискултуру, а посебно за спортске игре, омогућило је стварање већег броја нових спортиских и гимнастичких друштава на територији Београда. Ако упоредимо бројно стање фискултурне организације Београда у 1949 години, видећемо да се, у односу на 1947 годину, интересовање за спорт нагло повећало. Док је у 1947 години било на територији Београда свега десет спортских друштава, данас овај број износи четрдесет и седам, са преко осам хиљада регистрованих чланова. Оволики број друштава говори да је учешће омладине у спортском животу нарасло за три до четири пута више него у 1947 години.

Одвајањем квалитета из масе, тојест одвајањем спортске од гимнастичких организација, створена је могућност посвећивања више пажње квалитетном развоју спортских грана. Питању подизања квалитета спортских друштава у Београду поклонио је Градски одбор ФИСАС-а много пажње. Ово је нарочито дошло до изражаја у одлукама донесеним по питању подизања квалитета на саетанку Извршног одбора Градског одбора ФИСАС-а одржаног 19 октобра. Анализирајући досадашњи рад фискултурних организација Београда и њихов став према питању подизања квалитета Извршни одбор донео је следеће одлуке: 1. Концентрисање квалитета: 2. Подизање квалитета путем лига-такмичења; 3. Стварање објективних услова за развој појединих секција у друштвима.

Да би се правилно разумеле наведене одлуке Извршног одбора потребно је да се осврнемо на постојеће стање по спортским друштвима. Анализирајући рад руководства појединих друштава видимо да тежња, да извесна друштва имају већи број секција него што им дозвољавају њихове реалне могућности, доводи до опадања квалитета, не само секција којима се не поклања довољно пажње, већ и до опадања квалитета оних секција, које су имале све могућности за даљи развој. Све ово доводи до опадања квалитета друштава. Такође, један од узрока опадања квалитета у појединим спортским гранама нагомилавање сувишног учесника у појединим секцијама. Ова неправилна политика довела је дотле да резултати постигнути у овој години не одговарају стварном стању. Све ове, и читав низ других неправилности у раду руководства спортских друштава, донекле су потекле отуда што није постојала једна одређена политика Спортског одељења Градског одбора ФИСАС-а према питању квалитета.

Недостатак терена, сала, стручног руководства, тренерског и инструкторског кадра у многоме је допринело да ниво и квалитет спортских такмичења буде знатно слабији него што би требало бити. Ако узмемо као пример тренерски и инструкторски кадар, видећемо да на преко осам хиљада регистрованих спортиста долази свега дванаест тренера са положеним испитом и четрнаест инструктора, за све спортске гране на територији Београда. Ови примери јасно нам показују са каквим се тешкоћама има да бори руководство фискултурне организације Београда по питању подизања квалитета.

Да би се избегло стагнирање, па чак и опадање квалитета у појединим спортским гранама, Градски одбор ФИСАС-а донео је одлуку о концентрисању квалитета. Зато се постављају две потребе: концентрисање јаче квалитетних друштава, односно секција и подизање њиховог квалитета путем међусобних такмичења и издвајање појединих секција из оквира друштава где не постоје услови за њихов развој и напредовање.

У првом случају проблем је правилно решен оснивањем лига — такмичења. Путем такмичења по лигама неће се само омогућити издвајање најјаче квалитетних екипа и њиховог међусобног такмичења, већ ће се створити могућност да слабије квалитетна друштва, односно секције, потстрекнуте успесима јачих, дају све од себе да би побољшале свој квалитет. Лиге ће се оснивати само у оним спортским гранама где постоји већи број секција. Засада ће се лиге основати у следећим спортовима: фудбалу, кошарци, одбојци, боксу и рукомету. Такође постоје могућности оснивања стоно-тениске лиге Београда.

Други проблем, проблем концентрисања квалитета, односно пребацивање појединих секција и појединаца из једног друштва у друго, постављен је на принципу добровољности. Овде је нарочито потребно указати на помоћ коју руководства спортских друштава треба да пруже Градском одбору, приликом фузионисања појединих секција и размештаја спортиста. Ова одлука дошла је због тога што до сада није постојала довољна пажња руководства друштава за поједине секције, што нису постојали услови за опстанак друштава и секција као и за њихово даље напредовање због недостатка терена, сала, реквизита, стручног кадра итд. Фузијом две слабије секције у једној спортској грани створиће се могућност подизања квалитета у њој. Само, треба се чувати фузија које би ишле на штету, не само опстанка појединих секција, већ и квалитета једне спортске гране. Пример: ако после фузије остане мали број секција у овом случају не би дошло до јачања квалитета него, напротив, после краћег времена би се осетила тенденција ка опадању, услед недостатка такмичења. Исто тако, треба се чувати нереалних сугестија о преласку појединаца из једне секције у другу.

Питању помоћи друштвима за њихов даљи развој, односно стварању материјалних услова, мора се посветити више пажње. Већина друштава ослања се на синдикалне организације, али коришћење помоћи коју оне пружају друштвима минимална је. Узмимо као пример помоћ коју пружа Месно синдикално веће спортским организацијама. Ова помоћ и ове године, као и ранијих година, неће бити у довољној мери искоришћена.

С друге стране, оснивањем инструкторских и тренерских курсева, обезбеђењем довољног броја људи за руководећи кадар- створиће се шире перспективе за даљи развој спорта у нашем граду.

На крају, може се закључити да су успеси Фисуклтурне организације на територији Београда, постигнути у овој години, могли бити далеко већи, да је било једне одређеније политике према питању квалитета. Правилно разумевање и примена одлука Извршног Градског одбора ФИСАС-а о концентрисању и подизању квалитета, створиће веће могућности за даљи развој и напредак спорта у Београду.

ПИСМА УРЕДНИШТВУ

БИРО ЗА НАЂЕНЕ СТВАРИ

Ове је године отворен у згради Извршног одбора Народног одбора у Улици Узун-Мирковој број 1 „Биро за нађене ствари", са задатком да прикупља изгубљене ствари и проналази њихове власнике.

Међутим, услед необавештености и незнања наших грађана да такав Биро постоји, ретко ко долази по своје изгубљене ствари и оне се нагомилавају у магацину.

Било би потребно да се на свим јавним прометним местима, а нарочито на Железничкој станици, код аутобуске станице „Ласта", као и по просторијама свих народних одбора ставе лако видљиве табле са натписом да се „Биро за нађене ствари" налази у Узун-Мирковој улици број 1. Тако ће се допринети обављању послова овога Бироа.

М. П.

★

ОДГОВОРНЕ СУ УПРАВЕ БИОСКОПА

У неким београдским биоскопима се доста често, нарочито у последње време, могу да виде ружне појаве недисциплине једног дела публике. Приликом заузимања места дешава се да неко заузме туђе место, да се објашњава са разводницама, да добар део гледалаца долази после журнала, да треба дуго времена док се стиша жамор у сали на почетку филма. Ове појаве доста често уносе још већи неред у салу. Настаје објашњавање, довикивање, а почетак филма се одвија тачно како је то временски предвиђено.

Не ретко се деси да и за време приказивања филма има упадица или неприкладног смеха. Разуме се да у оваквим случајевима најчешће сами гледаоци реагирају и уљуткају недисциплинованог. Али има случајева да негодовање против недисциплинованих гледалаца изазива расправу у сали. Међутим, никога нема да у име управе биоскопа интервенише. На крају, обично се дешава да један део публике устаје пре свршетка филма, тако да су сви гледаоци приморани да устану и не виде крај филма.

Неразумљиво је зашто се управе биоскопа не боре против ових некултурних испада појединаца. Неразумљиво је зашто разводнице, чим почне приказивање филма, излазе из сале. Као да њихово радно време траје само док публика улази у салу. У много случајева, као што је то раније била пракса, разводнице могу да спрече недисциплиноване појединце у испадима. Ако се овим ружним појавама не стане на пут, неки биоскопи ће се претворити у предратне сале у којима је публика уз пиће могла по вољи да коментарише филм. У сваком случају одговорност за некултурне појаве у нашим биоскопима у првом реду пада на управе биоскопа.

Н. Д.

★

„ТАЧНА МЕРА"

Пре неки дан, желећи да проконтролишем своју тежину, стао сам на вагу код биоскопа „Београд" и она је показала 65 килограма. Продуживши Булеваром Црвене армије хтео сам да испробам тачност ваге на којој сам се измерио, па сам стао на другу вагу и она је, на моје запрепашћење, показала 64 килограма.

Јасно је да за неколико стотина метара, од једне до друге ваге, нисам могао да ослабим један килограм, али је исто тако чињеница да су ослабили федери београдских уличних вага и да оне не служе својој намени, тојест показивању тачне мере. Чудно је да до сада ниједна контрола мера није проконтролисала и ове ваге.

М. П.

★

НОВЕ ПРОДАВНИЦЕ ЗА РАСТУРАЊЕ ШТАМПЕ

На београдским улицама, на местима где су некада били неугледни столови и сандуци, са којих су се продавале новине и часописи, данас стоје дрвене продавнице за растурање штампе, складних облика и боје, са малим простором који може да заштити продавца од кише и невремена. Ово је још један прилог уређењу града

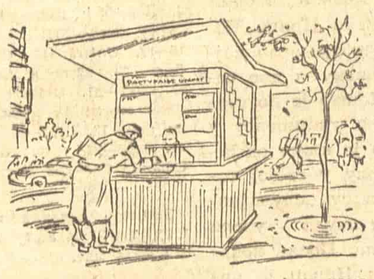

и сведочи о сталним и све већим напорима народних власти да се побољшају свеколике прилике у свим правцима градског саобраћаја уличне трговине и целокупног промета на улицама.

М. Поповић

ЗАКЛОНИ ОД НЕВРЕМЕНА НА КРАЈЊИМ СТАНИЦАМА ТРАМВАЈА

У Београду постоји свега неколико заклоњених чекаоница за трамваје и тролејбусе, где се грађани заклањају кад је невреме, као што је случај на почетној станици број 10 на Карабурми.

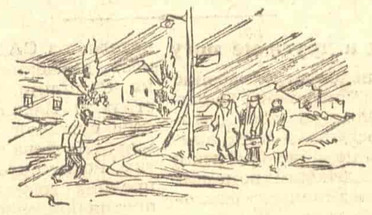

Било би потребно да се направе макар и привремени, заклони за путнике који чекају возила на отвореним просторима, где нема могућности да се склоне под стреху или заклоне од ветра. Овоме би се требало приступити што пре, с обзиром на наступање хладног времена.

П. М.

ног позоришта у Новом Саду, путовала је по српским крајевима и приказивала позоришне комаде. Како у Београду, у то време, 1867 године, није било позоришне дружине, то позоришни одбор на челу са Филипом Христићем позове Ђорђевића, који се тада налазио у Мадошу и он дође 11 септембра 1867 у српску престоницу.

Према опису Ђорђа Малетића (1816—1888), историчара Београдског народног позоришта: „...Септембра 17 већ су се почеле давати претставе, најпре код „Круне" а после код „Енглеске краљице". Одбор, да би ову дружину што боље потпомогао, измоли још од министра просвете 200 цес. гроша."

С овом се дружином појави нова дуга на облачном Талијином небу. За четири месеца до 15 јануара 1868 године, Београд је уживао у пуном смислу и на претставама и у цркви кадгод је глумачки кор певао. И Кнез Михаило био је оваквим претставама тако изненађен, да је тој дружини, после претставе „Госпође и хусара", 5 новембра 1867, наговестио да ће јој озидати сталну позоришну зграду, и исплатити још путни трошак до Панчева у 1701 гроша чарших, осим поклоњених 100 цес. глумцима о новој години..."

Прва претстава била је „Ђурађ Бранковић", историска драма у пет раздела од Оберника, коју је посрбио Јован Ђорђевић. Претставе новосадске позоришне дружине, у којој је било одличних и познатих глумаца, од којих ћемо навести: Драгињу Ружичку, Драгињу и Миту Коларовић, Милку Гргурову, Лазу Телечког и Ђорђа Пелеша, биле су врло добре. Играни су, како домаћи, тако и страни писци. И дато је 64 претстава.

Зграда „Театра код Српске круне" саграђена је од тврдог материјала око године 1846. Налази се у Узун-Мирковој улици. Првобитно је имала приземље и спрат, а после Првог светског рата реконструисана је и проширена. У њој се, поред позоришних претстава, балова и концерата одржала оснивачка скупштина Српског црвеног крста 1876 године. Исто време и тој згради био је француски конзулат. До 1941 заседавала је општинска управа, а од 1944 седиште је Извршног одбора Народног одбора.

Зграда „Код Енглеске краљице" („Театар код Сушића") налазила се у Космајској улици. То је била кафана са већом салом у којој су Новосађани приказивали позоришне претставе. Припадала је свештенику Сушићу, а доцније је на том месту сазидана јеврејска синагога.

ТЕАТАР КОД СТАМБОЛ КАПИЈЕ

После првог покушаја зидања једне сталне позоришне зграде („Театра на Зеленом Венцу") 1852 године, када је рад морао бити обустављен због подводног терена, позоришни одбор, на челу са Филипом Христићем, изабрао је место на Стамбол Капији да се сазида стална позоришна зграда — „Театар код Стамбол Капије". Одмах су купљена три турска плаца и први земљани радови почели су 23 маја 1868. Камен темељац освећен је 18 августа исте године, а зграда са свим унутрашњим уређењем била је готова до јесени 1869.

Позориште је градио предузимач Штајнлехнер од тврдог материјала. Позорницу с таваном и подом израдио је машиниста бечког дворског позоришта Вебер, а завесе и остале украсе насликао је сликар Кацки. На унутрашње уређење утрошено је 194.894,11 динара. По плану Александра Бугарског, инжењера, извршена је прког августа 1870 и дограда мале зграде од 66 метара квадратних, пошто је било недовољно места за статисте и неваче. Тако да је целокупно коштање зграде са унутрашњим уређењем и гасном фабриком изнело свега 414.728 динара.

Зграда је свечано отворена 30 октобра 1869, по старом календару, беседом Јована Ђорђевића и комадом Ђорђа Малетића „Посмртна слава Кнеза Михаила."

Отада па до данас, пуних осамдесет година, позориште је радило са кратким прекидима 1873 због дефицита и 1876, 1885, 1914 и 1941 због ратова.

Живорад П. Јовановић

КОЗЕРИЈА

Кад човеку пукне

Но неким градовима јављају се честе жалбе на мензе. Међутим, код нас у Београду оне су сасвим ретке. Тако, на пример, у Лапову управник железничке мензе отсече вам за ручак и вечеру све купоне, а ако се буните и питате шта ћете за доручак, он хладно одговори:

— Шта ћеш, тако се код нас ради!

У Београду, као што видите, тако нечега нема. У Београду, рецимо у мензи „Велебит", највише што може да вам се деси, то је да добијете неукусно, љуто и слабо јело. Истина, по неки пут се раздере сервирка или управник на вас, али то није сваки дан. Но, у накнаду за то, овде имате нешто што у околним ресторанима нема, а то је — хумор.

Знам, драги читаоци, знам да вас интересује, али стрпљења мало, све ћу вам испричати. Ево у чему се хумор састоји: ако абонент упита: „Добро, за ручак је био пасуљ — ништа нарочито, — али врло укусан, зашто онда и друга јела не могу бити исто тако припремљена", директор вам одговори: „Зато што друга јела нису пасуљ". Духовито, зар не?! Или: на замерку да је храна исувише напрена и да се не може јести, директор се овако нашали: „Ово није дијетална менза", итд.

И ко зна докле би ове шаљивчине правиле вицеве, да у мензу једнога дана не уђе колос од својих два и по метра висине и обима груди нешто преко сто педесет сантиметара. По физиономији би се рекло да је неки боксер тешке категорије, бивши првак света у рвању, атлета, шта ли? У руци је држао два бона, што је сасвим природно, ако се узме у обзир његова корпулентност. После пола сата стрпљења колос је добио од келнера јело и поче да срче. Али укус хране деловао је као доминг, тако да је овај, сав црвен у лицу, исколачених очију, скочио са столице, замахнуо песницама (које су, међу нама буди речено, биле као мађеви) и из пуних плућа дрекнуо:

— Дајте ми управника овамо!

У сали наста тајац. Међу особљем паника. Директор, који је дотле вирио иза шанка, утече главом без обзира у подрум, где су га касније једва нашли у бурету за купус.

— Шта је ово? — упита колос директора кад су га довели.

— Паприкаш!

— Знам, паприкаш, али ово је страшно неукусно.

— Како неукусно, знаш ли ти колико ту има калорија?... Па има, да те не слажем, две хиљаде триста педесет и пет и по. Мореее, ослободи се мало директор — да си ти од пет сати изјутра на ногама као ја, јео би ти ово с апетитом, па би још тражио и додатак. А овако... можеш да извољеваш, баш је добра храна!...

— Је л' добра?

— Добра је!

— Е, па онда једи ово!

— Шта, — забезекнуо се директор — да једем.. овај... ја морам да чекам жену, не могу сам. И на крају, ја ћу да једем кад се мени једе, а не кад ти хоћеш!

— Једи ово, дрекнуо је колос из свег гласа и завитлао песницама по ваздуху.

Директор се пренеразио, узврпољио, хтеде да побегне, али кад виде да код овога „нема лабаво", седе и поче да једе. Тек што је окусио јело, поче да дува, очи исколачи, крв му удари у лице, а крупне грашке зноја капале су му у тањир. Див се осмехну, као да је добио премију државне класне лутрије, а затим рече:

— Једи мало и меса, додоста си умакао софт.

Директор направи кисело лице, отсече једно парче меса и поче да жваће, жваће. Ту позелене, доби мученичку гримасу, као да је прогутао сапун за бријање, и поче да размишља да ли да дозволи да га овај колос испребија или да се мучи даље... Најзад, скупи остаљу снагу и поједе све. Био је у голој води, као да је попио средство за знојење. Но, у истом моменту, колос се протеже, направи уобичајени покрет песницом по ваздуху, и викну:

— Келнер, донеси — дер још једну порцију!

На ове речи директор претрну, ухвати се за косу, па шта ће, куд ће, тркну према вратима. Али га колос ухвати за јаку од капута, постави за сто и рече:

— Зло ћеш се провести ако не поједеш...

— Ради шта хоћеш, предајем се, јекнуо је директор беспомоћно, али да једем не могу...

Душан МАЛЕТИЋ

ПРИЧА

Дрва

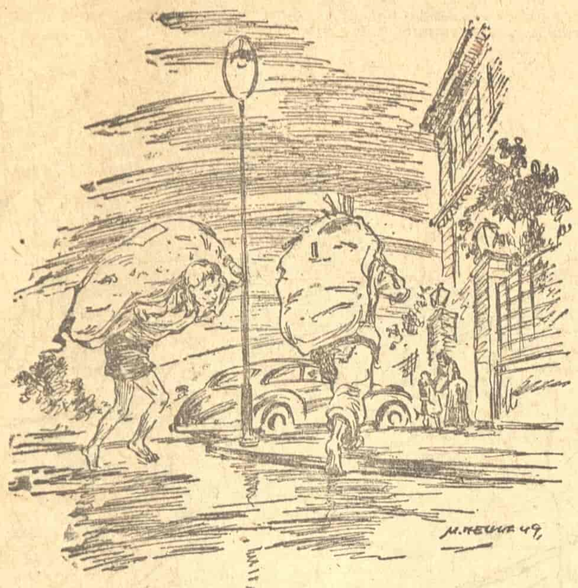

ПРОЛАЗИМО кроз Пиштоль-малу. Избледеле пелене лепршају на новембарском сунцу. Застајемо код главне канализационе цеви, до претрпаних дрварских слагалишта Прометне банке.

Београд се једва назире у магли кужних жутих испарења. Око њих зјапе страћаре — црни изданци беде.

Бацамо камење у густу жуту текућину која споро и тешко отиче. Камење тупо тоне — клок — буђ. Амонијачно испарење штипа очи.

Идемо даље и још даље. Преко насипа, поред Вртешке, далеко иза мочвара. Над нама, над прљавим бескрајним фабричким двориштима — оазама у мртвом блатном мору, зврји у небеској модрини авион.

Далеко иза нас пуше се димњаци. Дим кућа у црним чврстим лоптама. Кланица се црвено издваја у сивој чађавој позадини.

Чавке.

Преврнута, водом нагрижена рибарска барка на пешчаној обали, као иструлела, поцрнела риба.

Даље и још даље.

Обала, са јарцима препуним воде и зелене жабокречине, мочварно се шири у неодређену, безнадну, пушећу сивост хоризонта.

Пуста је.

Руке су нам поцрвенеле. Видимо свој дах. Ноге упадају у муљ.

Крајеви старих отрцаних џакова гребу мале неопране вратове.

Дебела водурина Дунава мукло дише крај нас. Не видимо од магле другу обалу.

Сами смо, сасвим смо сами на свету.

Ослушкујемо напрегнуто у мртвој изгубљеној тишини.

Катица ме узима за руку. Мали прсти су јој ледени. Никад то није чинила.

Хоћу да јој све прсте обухватим шаком, али не могу да стану — шака ми је још мала. Пред нама, на Пајиним и Ратковим леђима, њишу се џакови. Добро је што они не виде то.

Видим мајку, плаву добру главу у врелој пари која бије из дугачког дрвеног корита на двема нашим климавим столицама. Чујем њен промукли, угушени глас:

— Врати се брзо! Врати се, јер треба носити крпе у штампарију, да их продаш. Ја не могу. Видиш колико имам посла. А немамо за вечеру.

Онда задрхтим од страха, тако да се и Катица тргне. Крв ми јурне у главу. Пред вратима наше собе, у болно-немирном привиђењу, зачујем прво оштро, отсечно исхракњивање са дна плућа, па тешке страшне кораке. Очух с посла.

— Шта је, опет га нема! Где си га послала! Кад је отишао! Пребићу га кад се врати! И тебе и њега!

Авион опет зазврји, далеко тамо крај ватрено црвеног сунца које се јако нагнуло над задимљен град.

— Пајо — о! — дозивам уска искрпљена леђа, поодмакла у сивој блатној равни.

— Хајдемо кући! Где је то! Хладно је! Ја морам кући!

Паја и Ратко се не одазивају. Назирем их како ћутећи извлаче ноге из муља.

Куда нас воде! Рекли су да је близу! Ми смо залутали! Како ћемо се вратити! Они хоће да ураде нешто с нама!

Трчимо, држећи се за руке. Катичин модро плави дотрајали шал лепрша једним својим крајем око њене усплахирене главе широм отворених очију као велики црни инсект у сутон.

Пред нама, иза нас, одасвуд вреба неописиви, неми ужас усамљености. Трчимо. Чује се како гласно туку два мала уздрхтала срца. У грудима, у слепоочницама гори.

Два мала живота у мртвом сивом пространству.

Прљаве мрље леђа ишчилеле су у магли пред нама. Нико нас више не чује. Нико нас више неће чути! У бесу стискам зубе: мисле ли Паја и Ратко да ћу плакати! То су се они договорили! Знам, сад они вире од некуд и чекају да заплачем, па да ми се после целим путем смеју. И да то објаве целом свету кад се сутра скупимо на пољанчету.

— Катице, не бој се, још мало! Трчи на прстима, онда се не упада у муљ. Брзо подижи ноге! Још мало!

Пајо! Ратко! Ево нас! Где сте!

Застанем, скоро обневидео од бола. Налетели смо на неку ограду. Врела чворуга ми букне на челу. У устима осетим сузе, слане, као помешане с крвљу. У вртоглавици седнем немоћно на земљу. Онда се повратим, као из дубоке несвестице. Језа ми прође целим телом. Студена сивост јесењег сутона горко ме опече у устима. Отворим сасвим очи.

Паја, Катица и Ратко гледају унезверено у мене. Ратко нема на рамену џак — напипам га под својом главом.

— Је л' те боли? — пита ме Ратко, и чеше се, као увек.

— Је л' те боли? као да одједном сви троје оживе.

Нагињу се надамном, тако су тихи и тако сами. Далеко, тако је далеко наше сунчано Пољанче од ове хладне, сиве пустиње.

Проћи ће четири године. И биће исто овако сив и жалостан новембарски сутон. Један од нас ће, код прозора, у изумирућој светлости дана, завршавати своју прву песму. Други ће, у дому малолетника, дрхћући од умора, рибати бескрајни дрвени под радионице, уз псовке и ударце надзорника. Трећи ће удахнути прве количине олова у мрачној перифериској штампарији. А Катица? Шта је било с Катицом? Једног дана се није појавила на Пољанчету, и од тада се више никад није зацрвенела њена велика отрцана марама коју јој је мајка увек повезивала кад је ишла од куће.

— Пајо, кад ћемо кући? Како ћемо да нађемо пут? Где је та твоја Стругара?

Гледам при томе без наде у ситно, помодрело, богињаво лице. Катица ми чудновато намигује. Не схватам је. Она приноси руке устима, али онда више не издржи и проспе смех, као перле:

— Па ту смо, лудо! То је плот од Стругаре. Ударио си главом право у њега! Биће иверја! Па и читавих трупаца... Само да видиш! Паја и Ратко су већ нашли рупу и били унутра!

Скочим. Потражим свој џак.

— Ура—а! Јуриш!

— Упадај марш! — командује Паја и провлачи се први између трулих летава.

За њим ратко.

—П—с—с—ст! — умирује нас Катица и поцупкује као Циганче кад игра Додолу. Недостаје јој само још венчић на глави. Смрзла се и нестрпљиво ме гура напред.

Провлачимо се крај дебелих балванова који, без коре, жуто и аветно светлуцају у последњем наглом расветљењу пред залазак сунца. Обилазимо, нечујно као мачке и с уздржаним дахом, високу наслагу чамових дасака око које се шири тешки, опојно-влажни дах чамовине.

Муклу, напету тишину распара промукли дозив лађе из даљине, са Дунава.

Стресемо се од страха па опет, дубоко предахнувши, наставимо напредовање.

Под Пајиним ногама запишти влажни ивер, као да је нагазио змију.

Катица се држи за џак на мојим леђима. Осећам како ми дува у леђа, пригушујући дах. Нигде Никога. Тако је било и раније код „Пионира", али су касније поставили чуваре и више нисмо могли ни једанпут да се увучемо у слагалиште. А тестере су тамо звониле по цео дан и читава брда иверја, сувог и златножутог, таложила су се, као речни нанос, на огромном ограђеном „Пионировом" пољу.

У даљини, пред нама, опазимо црвене одблеске ватре. Светлост разбукталих пламенова расте, црвени видокруг се све више шири. Још мало па ћемо се и ми наћи у лелујавом домашају светлости.

Половину видика помрачи огромна људска сенка. Човек код ватре је устао и набацао још на ватру. Иза двојице који седе уз буктави огањ, издужиле су се по земљи две уске црне сенке.

Видимо јасно три човека како машу рукама као што то чине људи у разговору.

Босе ноге нам уједа студен тла.

Шћућурени, скривени иза гомиле балванова напипавамо по земљи поквашеним смрзлим рукама мокро пиштаво иверје и гурамо га у закореле џакове. Мало га је. Руке нам се сусрећу у мраку и пријатељски се одмичу од ивера на коме су се среле. Ћутимо. Само да будемо што пре готови — сви четворо смо изгладнели и прозебли. Налазимо се у мислима већ код својих кућа, сваки у своме куту, у топлоти сталног и сигурног обитавалишта.

Неопажено улазимо све дубље у ово зачарано сеновито царство дрва.

Саплићемо се о пањеве, мокро'иверје на земљи нас раздваја и црно обележава свакоме свој пут. Ударим у један црн издужен балван и тргнем се опазивши да сам остао потпуно сам, опкољен чудним мрачним дрвеним светом који тешко и влажно одише у мртвој непокретности без икаквог звука.

У даљини пламти.

Хтео бих да продирно, лудачки вриснем, да разбијем снажном продорном песницом звука притискујуће обруче ове страшне тишине око себе. Слепоочнице ми горе. Тако можда долази врућица. У густом влажном мраку, између две високе наслаге дасака које се гушећи уздижу, видим како мајка пали свећу, како ставља флашу са запаљеном свећом на сто, и намештајући мој лежај на поду у куту собе говори:

— Хајде, треба већ да легнеш. Како си могао да сам донесеш толико дрва! Кад би само имала мало чаја... А и шећера више немамо!

— Нека, не треба, мени је и иначе тако топло. Видиш како сам пуно дрва донео — ја сам донео највише дрва!

Пратим сваки њен покрет док ми намешта лежај. Топли су њени покрети али тако спори. Зашто мора баш сваки комад да истресе! Премештам се с ноге на ногу, наслањам се на зид... не чујем тупи брзи бат корака по влажној земљи, крај високе наслаге дасака. Сав остали свет је бескрајно далеко од мене и само се нејасно назире као далека избледела успомена.

Црно привиђење ми стисну раме. Као клештима ме избаци из мрака у црвену треперавy светлост.

— Пајо—о—о! не препознајем свој глас у продирућем паничном крику.

Земља тупо затутњи. У близини се разлегну тресак дасака које се руше.

— Пајо—о! као праисконски дозив пресече мрак изобличен пискави крик Катице. Од тога крика ми се диже коса на глави.

Црно привиђење ме вуче као мртву обешену ствар тамо, к ватри.

Ватра расте.

Већ јасно видим црвену, чупаву Пајину главу. Крај њега се чеше Ратко.

Катицу не видим.

Два човека их држе. Један од њих је млад. Има плаве радничке панталоне. На његовој десној руци, која је на Ратковом рамену, недостаје кажипрст Место њега има мали, непомични батрљак.

Младић у радничким панталонама гледа нас строго. Једног по једног. Он је као главни. Он је најопаснији. Само ћути.

Друга двојица псују.

Пљус! — лице ми плане од страшног ударца. Скоро се скљокам на земљу. Ноге ми се тресу. Цвокећем гласно зубима.

Паја покушава да се отргне од човека, који га држи. Десни образ му је изгребен. Дугачка вијугава трака крви на његовом лицу постепено се сири.

Ратко изгубљено гледа у буктави пламен. Не чеше се више. Поцрвенеле руке мртво му висе низ тело.

— Шта да радимо с вама! — раздера се одједном онај млади.

Чији сте!

— Ко вам је харамбаша!

Његов глас је страшан. Ноге почињу још јаче да нам се тресу.

Али зашто му се, док виче, очи смеју! Као некипут Катичине очи... Где је сад Катица? Можда је већ умрла!

— Шта да радим с вама! — загрми поново над нашим главама.

Одједном забогорадимо сви у један глас:

— Ми смо сироти.. Мама нас послала... Само мало... Нећемо никад више...

Паја се премести с ноге на ногу. Гласно хукне и кроз уста и кроз нос:

— Чико, пустите нас. Гладни смо. Погрешили смо. Никад више нећемо. Нисмо хтели. Немамо па смо мислили да узмемо само мало. Пустите нас, чико!

Гледам опет главног у очи. Јесте, оне се смеју.

Паја заустави поглед на руци која је без притиска лежала на Ратковом рамену. Загледа се у мали батрљак кажипрста. Погледа испод ока младића.

— Чико, и мој тата нема један прст. Једанпут је радио у Централи, па му је машина отсекла. Хтела је целу руку. Сад више не ради. Пустите нас Да смо знали, баш би вам донели дувана!

Сад се не смеју само очи главног. И његова уста се развлаче у широк осмех.

Мрак око нас весело и гласно одзвања.

Душа би хтела да запева.

Утонемо у мрак. Бескрајан пут повратка је пред нама.

Пуни џакови тиште. Мале кичме под теретом влажних дрва, савијене у лук, боле.

Далеко пред нама, као у бајци, светлуцају светлости града.

— Катице!...

— Катице!...

Дозиви се гуше у мраку. Одбијени од мртвих обала враћају се језиво.

— Катице нема.

— Она је сигурно већ код куће — каже Паја.

Удишемо димљиву маглу јесењих испарења.

Онај црни масив пред нама је Кланица.

Нека кола шкрипе по блатном путу упоредо с нама. Кола без фењера.

Сваки корак је један отпали камен с душе. Много, безбројно много је тог камења.

Ипак, душа игра. У грудима ужурбано куца мало срце. Као птица.

— Сложно! каже Паја. Тако увек говори његов отац, молер, који никада није радио у Централи и који има све прсте на руци.

Већ смо код пољанчета.

Прекопута блистају прозори виле Јоксимовићевих.

Прелазимо Пољанче, тако чудно у ноћи, и стижемо до капије виле.

Пред вилом стоји ауто. Шофер пали мотор. Госпођа Јоксимовић се нагиње над Дудиком, у дебелом плавом капуту са светло-жутом дугмади. Кроз бректање мотора који се запалио чујемо њен брижни глас:

— Дуди, идеш са фрајлан да гледаш Снежану. Ја сам мало болесна. Владај се добро.

Мале кичме су пресавијене у лук.

Пуни џакови тиште.

Скрећемо иза угла.

Наш прозор топло светли у даљини.

Чедомир МИНДЕРОВИЋ

Три пионира

— То је, истина, ваша дужност, али док не стигну цене, ми ћемо вас заменити...

Догађаји из целога света

Једни могу а други не могу

Белгиски недељни часопис „Пуркуа-па" изражава велико незадовољство због некоректног поступања англоамеричких власти на немачко-белгиској граници према белгиским војницима, бившим припадницима окупационих трупа у Западној Немачкој. „Англоамериканци истиче часопис одузимају Белгијанцима на граници сву робу коју они желе да изнесу из Западне Немачке, док они сами навелико вуку из Немачке. Није никаква тајна да се британски војници баве такозваним војним експортом." „Познајемо у Лондону оптичара — тврди часопис — који је отворио одлично сортирану радњу драгоценим апаратима које су му донели британски војници из Немачке".

„Американци — објашњава даље часопис — поступају на исти начин. За неколико пакетића цигарета они купују фотографске апарате „Лајка" да би их касније у Њујорку продали за скупе новце. Поред тога, амерички војници у бесцење купују западно-немачке марке, које у обичним војничким писмима, која не подлежу цензури, шаљу у САД. Тамо њихове породице скупо продају те марке оним америчким Немцима, који желе да помогну својим ближњим у Немачкој."

Перископ за канализацију

Службеник лењинградског научно-истраживачког института за комуналну привреду, инжењер М. Сапожњиков конструисао је оригиналну справу — перископ за испитивање унутрашњег стања цеви градске канализационе мреже и то без претходног отварања.

Справа се састоји од мале металне цеви у чијој је унутрашњости смештен читав систем оптичких сочива и једна сијалица. При испитивању мреже овај перископ се постави у доводни део канализационе цеви. Помоћу ове справе може се видети унутрашње стање цеви — количина и врста песка, рђе итд. Већ су произведени први примерци ове справе за комуналне потребе Лењинграда.

Сицилијански бандит Ђулијано позива на двобој

Бандитизам на Сицилији узима све више маха. Уз благонаклону подршку прекотихоокеанских покровитеља из САД и прећутну сагласност карабињерских команданата на Сицилији, бандити изазивају страх и трепет код становништва овог сунчаног острва у Средоземљу. Њихова делатност је, међутим, искључиво уперена против напредних грађана, на првом месту против комунистичких и синдикалних функционера. Међу највећим бандитима на Острву истиче се Салваторе Ђулијано кога помажу извесни амерички кругови. Он се тобоже бори за независност Сицилије, односно за њено оцепљење од Италије. Међутим, Ђулијено је обичан разбојник кога подупиру и неофашистичке италијанске странке.

Ђулијане пати од снобизма и ево на који начин је он покушао да прибави себи популарност: „Позивам на двобој десеторицу чланова владе и десеторицу претставника политичких странака" — изјавио је он у писму које је упутио штампи. „Ако погинем — рекао је он — самном је свршено. Али, ако из двобоја изађем као победник — бићу господар Сицилије."

Расистички чувар реда

Шериф Хетчер је главни потстрекач антицрначког терора у граду Ирвингтону (америчка држава Џорџија). Он безразложно хапси и баца у затвор, који се налази у његовој кући, било којег Црнца. Шериф има цео штаб својих сарадника који се баве организовањем „ишчезавања" ухапшеника и оптужених. На миг Хетчера његови сарадници провађују у шерифски затвор и одводе жртву. Кроз дватри дана у месном листу се појављује нотица како је тело неког Црнца нађено у јарку на 3 километра од града.

Тако је Шериф Хетчер тобоже због светогрђа ухапсио Црнца Келифа Хила, који је издржавао мајку, оца инвалида, жену и две сестре и троје деце. Пошто је по старом обичају сместио ухапшеног у свој затвор, Шериф је кључ од ћелије оставио на столу у својој соби и изашао. Тада су „случајно" наишли „непознати људи" узели кључ и одвели Хила. После неколико дана несрећни Црнац је нађен мртав са прострељеном лобањом у оближњем потоку.

Шах

БОРБА ЗА ЈУГОСЛОВЕНСКИ ШАМПИОНАТ У ЗАГРЕБУ

Широка популарност шаховске игре у Југославији до свог пуног израза долази нарочито за време државног шампионата, када се и наши шахисти налазе на окупу у борби за поносну титулу југословенског првака. За резултате тога такмичења интересују се многе десетине хиљада наших трудбеника и омладине из читаве земље. Инострани шаховски кругови такође томе турниру поклањају велику пажњу, колико због тога што на њему суделују поједини наши мајстори који уживају велики углед у свету, толико и из разлога што се на нашим шампионатима примењују разне теориске новости. Шахисти прате дуboке и зреле мисли Глигорића, у којој се предузимљивост и богата фантазија повезују са коректношћу и високом техником игре, ванредну стратешку и озбиљну игру вишеструког првака др Трифуновића, методику и оштроумне потхвате познатог интернационалца Пирца, комбинације старог велемајстора Костића и младог мајстора Пуца, технички лепу и пуну иницијативе игру омладинаца Ивкова, Матановића и Фудерера, као и стваралачку ерудицију осталих учесника. Шампионат је успешна смотра снага младог југословенског шаховског покрета.

Такмичења за југословенски шаховски шампионат одржавају се у дворани Загребачког велесајма сваког дана поподне од 15.30 до 20.30 часова, а недовршене партије настављају се идућег дана пре подне од 9 до 11 часова. После свака четири кола је слободан дан, а после осам кола два слободна дана; предвиђен је такође слободан дан пред последњим колом.

Наше љубитеље шаха у највећој мери занима питање ко ће освојити шаховско првенство Југославије за 1949 годину. Фаворити су несумњиво Глигорић, др Трифуновић и Пирц, иако они на самом старту нису успели да се одмах одвоје од осталих учесника. Турнир је дугачак и очевидно сва тројица штеде снаге за касније. Овогодишњи шампионат чини занимљивим и чињеница, да се наши данашњи најбољи интернационалци Глигорић и Трифуновић сусрећу тек у последњем колу, а може бити да ће од те партије зависити крајњи исход првенства.

С обзиром на нагли успон појединих наших младих мајстора постоји могућност изненађења. Зато поред тројице главних има још и тајних фаворита, као што су Пуц, Рабар, Милић, С. Недељковић и неки други. Пуц је пре две године на шампионату ФНРЈ у Љубљани заузео треће место испред Пирца, а прошлог пролећа је у заједници са Фолтисом победио на међународном турниру у Бечу. Рабар је прошле године победио на турниру у Рогашкој Слатини, на коме су од страних мајстора суделовали Принс и Опоченски, док је на шампионату за 1948 годину освојио четврто место. Прави одговор на питање ко ће бити овогодишњи првак, може дати само крај турнира, на коме суделује 20 наших најбољих мајстора и мајсторских кандидата.

УГУШЕНИ МАТ

Међу матним сликама нарочито је угушени мат због брзине дејства и као фактор изненађења одувек одушевљавао љубитеље шаха. Комбинације са угушеним матом налазимо већ у рукописима XV века. Такав мат може да изведе коњ без помоћи других фигура, благодарећи чињеници што је противнички краљ загушен сопственим фигурама. Да се такав мат изведе, обично је потребна комбинација ради одузимања слободних поља противничком краљу, па и по цену жртве неких фигура. Много пута су такве жртве неочекиване и на први поглед чине се као необјашњиве, па је тиме баш њихов ефекат већи.

Најчешћи су примери где се ради постизања угушеног мата жртвује краљица, али то није увек случај. У следећем примеру бели ће у правом тренутку да жртвује топа. До ове позиције дошло је у једној турнирској партији.

УГУШЕНИ МАТ У ПРАКТИЧНОЈ ПАРТИЈИ

Фалкберов противгамбит

Бели: **Шаф** — црни: **Хартлауб**

1. е2—е4, е7—е5; 2. ф2—ф4, д7—д5; 3. е4:д5, е5—е4; 4. Дд1—е2 (Теорија препоручује 4. д2—д3.), ф7—ф5; 5. д2—д3, Сг8—ф6; 6. Сб1—д2, Лф8—б4; 7: д3:е4, Сф6:е4; 8. Де2—б5+ (Бели иде на добитак фигуре), Ке8—ф7!; 9. Дб5:б4, Дд8—х4+; 10. г2—г3, Се4:г3; 11. Сг1—ф3 (Исправно је било 10. х2:г3 и дати топа), Тх8—е8+; 12. Ке1—д1, Сг3:х1! (Изненађење! Бели неће смети да носи краљицу због мата на ф2); 13. Лф1—е2, Сх1—ф2+; 14. Кд1—е1, Сф2—д3+; 15. Ке1—д1, Дх4—е1+!; 16. Сф3:е1, Сд3—ф2 мат.

*

Решење задатка из прошлога броја: 1. Дф2:а+, Ка8:а7; 2. Тб2—а2+, Де4—а4; 3. Та2:а4 мат.

Београдске слике

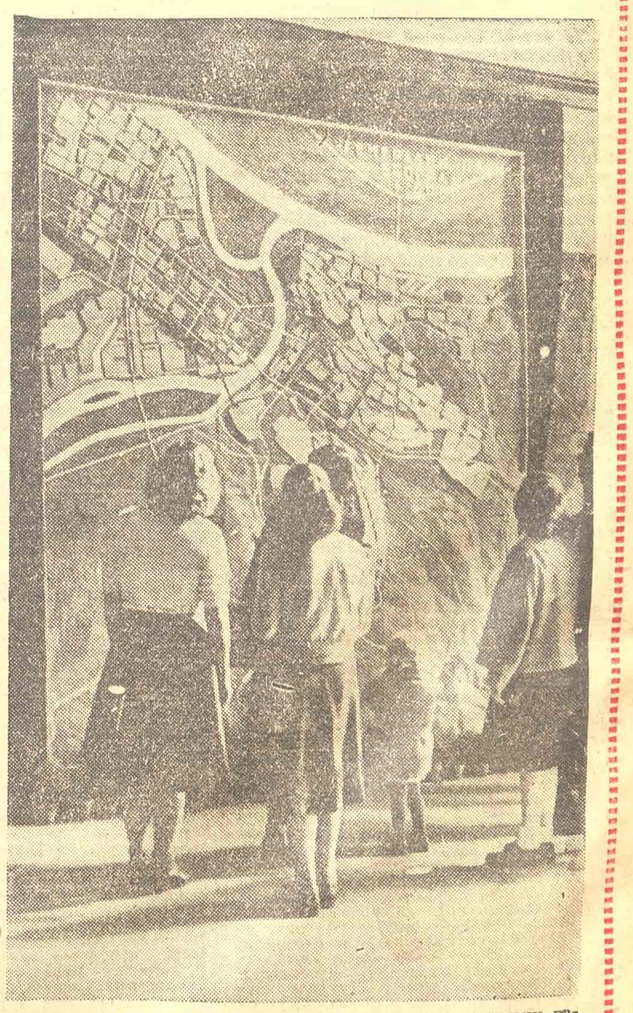

На изложби „Пет година изградње Београда" привлачи пажњу велика карта Београда изложена на главном зиду. Ову изложбу до данас је посетило 23.000 посетилаца, а биће отворена до 5 овог месеца

Број 259 * Београд, 4 новембра 1949 године * Одговорни уредник Драгутин Шолајић * Улица Доситеја Јовановића 1/IV * Телефон: 20-443 * Чековни рачун: 103—9060386 * Поштански фах 752 * Штампа Штампарија „Борба" * Београд Кардељева 31. * Рукописи се не враћају.

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ" БЕОГРАД